

Yesuŋe Yohane wan me wan miawakbiapgât makmâ hulanj aŋep.

Yohaneŋe egep aregât den.

¹ Nâmâ Yohane ire kulengoân. Anutuŋe den ire heambukmâ kalep arekŋe Yesu Kristo hin maganep, “Nânġât kâmot ulikŋân den heambukmâ kalân hinŋe makyenġimenâ nânġâŋet.” dâm maganġo Yesuŋe ikiŋe aŋeloŋe siâ huŋgun aŋġo den ire makniŋep. ² Makniŋġo Anutuġât den akto Yesu Kristoġât den pat hârok egân are yu kulemgowerân. ³ Sop humo are tâlâġuâp aregât luâk siâŋe wan me wan miawakbiapgât den ire oyanmâ Yesuġât kâmot makyenġiwai are akto luâk âmbâle bikŋe den ire nânġâm lokom manbai are âmâ Anutuŋe memeŋe akyenġimbo heronje akmâ manbai.

Yohaneŋe kepia 7 yenġât yu kulemgoep.

⁴ Agon aktere nânġâŋet. Nâmâ Yohane nâ Asia hânân Yesuġât kâmot kepiaŋe kepiaŋe bât biken lâuwâ mandâi areyenġât kulem yu kulemgowerân. Ire oyanmâ nânġâŋet.

O Galalupne, yenġât akmâ Anutu ulilanman, Anutu manmâ gaep akto manmâ âġâwiap, yâk akto yâkġât Heakŋe âlepŋe nâmbulân lâuwâ akmâ Anutuġât tat tat enemŋân manmai arekŋe ye biwiyenŋe Yesuġâlân kali are damunyenŋe akbiâ biwiyenŋe sândugeâk. ⁵ Akto Anutuŋe Nanŋe huŋgun aŋġo gem Anutuġât pat miawagâk dâm hânân mando kombiâ moep arekŋe hâmbâi momoŋânba agatbai dâm aregât dâp hekatnengim momoŋânba agalep.

Akto Yesu arekñe hângât luâk kembu akto kotdâ akto humomolupnenñe hârok damunyeñe akto amukñân manmai. Akto nâñe Yesu are hainâk ulilanjdere damunyeñe akto biwiyeñe sândugeâk.

Akto Yesugât keiñe amâ hin. Yâkñe âmâ okot nâñgâ nengimap. Akto dosanenñande damunnenñe akbopgât akto Anutuñe dosa nenñaet kuk aknengimbo bo akbângât nengât dumnennân kindo Anutuñe makto kombiâ gilâmñe gembo moep. ⁶ Aregât hinñe han kalemñaet mânginenekmâ âmâ damunnenñe akto yâkgât kâmolân manmâ âgâwaen. Hain aktenñe Yesuñe memeñe aknengimbo Eweñe Anutu aregât sumbe kat kat hainare akmâ manmâ Anutu okot âlepgât wañmaen. Aregât Yesu kotñe mem agatne. Akto hain akmâ âgâne. A bundâk.

⁷ O Galalupne, makyengire nâñgâñet. Yesu hamandat kakñân togowiap. Hain togombo âmâ luâk bugâñe kom lâwinân koyi arekñe ekmâ indemiâ kambiamyeñe bâliwiap. Akto luâk âmbâle hânñe hânñe manmai arekñe ekmâ hainâk indem bâliwai. Are miawagâkgât ukenñe nâñgâmaen. A bundâk.

⁸ Anutuñe hin dâp, “Nâ Anutu Humoñe manmâ gan. Akto mandân. Akto manmâ âgâwian akto kârikñe hârok tatniñdâp. Nunak ulikñânbak manmâ gan. Akto manmâ âgâm bo boakbian.” dâp.

Yohanenñe Patimo gimbânñe mando biwiñe hularj akto Yesu egep.

⁹ O Galalupne, ye Asia hânân manmâ Yesugât kâmolân dewatiyi ye amâ den iregât keiñe makyengire nâñgâñet. Nâ Yohane, nâ ye olop Yesugât âi mendenñe Yesugât gasalupñande nen bâleñe aknengimai. Hain aknengimbiâ âi humo mem hâk hilâlâm nâñgâm hanâk dâm Yesugât lau lokoñe Yesuñe damunnenñe akto

manmaen. Akto nâje Anutugât den pat makyengiman aregât akto Yesugât keije makyengiman aregât Yesugât gasalupņande menekmâ haru tânâmņân gimbâje bâlensîâ kotņe Patimo in katnekbiâ talân. ¹⁰ Tatmâ Anutugât hilâm tat talân ain tatere Anutugât Heakņe âlepņande hutgombo biwine purik kato den humo tâmbâ lâmun hinare haminân miawakto ¹¹ hin nânġân, “Yohane, ġâņe wan me wan ekberât ire kulemgom nânġât kâmot bāt biken lâuwâ ireyengâlai katmenâ arimbo oyanbei. Epeso kepijan akto Simirna kepijan akto Peagamonj kepijan akto Tiatira kepijan akto Sarde kepijan akto Piladepia kepijan akto Laodikea kepijan Asia hânân manmai ain ire kulemgom katmenâ arimbo oyanbei.” dâep.

¹² Akto nâ niņande makniņdâp dâm purik katmâ egeine pagaleņe emetņe 7 goliņe ketugu ketugunje egân. ¹³ Akto areyengât hutņân âmâ luâk hinare egân. Luâk hinare are âmâ sâņgum kâlep luguagep. Dâ imberġân âmâ tâk goliņe ketugu ketugunje kilep. ¹⁴ Akto kautņe akto kautņe dumutņe kau kau dondâ hamandat kauņe hinare. Akto dewunņe kâlâp ululunņe hinare. ¹⁵ Dâ keije amâ melu kâlâp ombiâ om yemap dop hainare. Akto denņe amâ tu panpan munņe hainare. ¹⁶ Akto diâ 7 bātņe bungen mem kilep. Akto tâwât okotņe hamiņe dâtņeâk hain arekņe launġânba ge kilep. Dâ enem dewunņe amâ dewutâ erâmap dop hainâk pagalem kilep.

¹⁷ Hain miawakmâ kindo ekmâ hamewakmâ keiņân momoņe hainare kânġom yeân. Dâ amâ bātņe bungen menekmâ hin makniņep, “ġâ hamep bo ak. Nâ ulik gulik dondâ ain malân akto hinņe manman akto hâmbâi manmâ âġâwian aregât ġâ hamep bo ak. ¹⁸ Dâ nâmâ Manman Amboņe aregât nâ moân, dâ benņe momoņânba agatmâ manmâ gan akto manmâ âġâwian. Akto momogât dâp akto hememġât dâp are nâņe konok damunyetņe

akmâ manman. ¹⁹ Nâje siâ siâ hekat giñdere ektât akto hinjeâk miawaktâp akto hâmbâi miawakbiap are hârok kulemgom metewen. ²⁰ Gâ bâte bungen diâ 7 yektât ire akto pagaleje emetje goliñe ketugu ketuguje hârok yu yektât iregât keñe makgiñdere nângâ. Diâ 7 amâ kepiñe kepiñe kâmot yengondân areyengât nângât kâmot kepiñe kepiñe manmai areyengât anelolupyene. Akto pagaleje emetje 7 ire amâ kâmot 7 are yengât tirip hainare.” dâep. Yesuje hain dâm makniñep.

2

Epeso yengât den.

¹ Yesuje amâ hin dâm makniñep, “Yohane, gâñe Epeso kepiñ gâtje yengât hoñ bawayene hin kulemgomenâ oyanjo nângâwai. Nâ Yesu. Nâje bâte bungen diâ 7 meyekmâ pagaleje emetje 7 goliñe ketugu ketuguje are hutyeñân bam gutman.

² Nâ agak memeyene hârok nângâre âlepje aktâp. Akto ai humo mem hâk hilâlâm nângâm hanâk dâm aiâk memâk kârikje kinmâ bo hâkâñ akmai aregât den pat nângân. Akto areâk bo. Ye luâk bâteñe yengât hâkâñ dondâ aktâi. Luâk are hin makyengiñi, “Nen âkai Aposolo.” dâyi. Hain dâmbiâ ye yâk yengât denje dop yengumbiâ bo ârândâñ agep aregât watyegi. Den pat are nângâre âlepje aktâp. ³ Akto luâk bâteñande ye kotnaet akmâ nângât kâmolân gâtje bâteñe akyengimbiâ hanâk dâm nângât laune lokom amâ ai humo iregât bo hâkâñ agi, are nângâre âlepje aktâp. ⁴ Dâ agak memeyene konok ire nângâre bo ârândâñ aktâp. Amâ hin. Ulikñân Anutugât den pat âlepje pup pup yengâlân togombo ain okot nângâ niñmâ herone agi. Dâ hinje amâ okot âlepât agak meme are hepuli. ⁵ Aregât ulikñân agak meme âlepje agi are nângâm heñgemgom hainâk mem manbiâ

sambelewiâp. Akto han biwiyeye purik katmâ bâleneyeye makmâ miawakbei. Ye hain bo akbiâ âmâ benye yengât pagaleye gewâkne goliye ketugu ketugune yu kindâp ire pandere gulip aguwiap. ⁶ Dâ agak memeye ire nângâre âlepne aktâp. Kâmot siâ kotyeye Nikolao hâwât yekbiâ borâm kuk akyengim watyegi. Nâne hainâk kâmot ire kuk akyengiman. Yeñe Nikolaogât kâmot are hâkâñ akmâ watyekbiâ nângâre ârândâñ aktâp. ⁷ Nângât kâmot ye Anutugât Heakne yu makyengiâp ire nângâm hengemgowe. Akto yengâlân gâtne kuk humo miawak yengiwiawân âi humo mem hâk hilâlâm nângâm nângât âi bo hâkâñ akmâ mombai âmâ benye nâne âlepne dâre lâwin manman âlepne mem miawakmap aregât koaņe nembia arekne tânyengumbo manman kârikñan manmâ âgâwai. Akto lâwin are Anutugât kalamân kindâp.

Simirna yengât den.

⁸ Gâ luâk âmbâle Simirna kepien manmâ biwiyeye nângâlân kali areyengât den hin dâm kulemgom katmenâ yâk yengât hoñ bawayeñande oyaņdo nângâwai. Nâmâ Yesu ulikñanbak manmâ gan akto hainâk manmâ âgâwian. Akto mondere kât kâlegen katnekbiâ agatmâ golâ manman. Nâne hin dâm makyengire nângâñet.

⁹ Gasalupyeneñande mem miawakyekbiâ hâk hilâlâm nângâm umburuk dondâ manmai are nângân. Gârâmâ memeñe akyengire biwiyeye hutuk âgâmap. Akto aregât hâu yengiwiangât emelâk hengemgoyengiân. Akto Yuda luâk bikñande den bâleñe makyengiye arekai nângân. Akto luâk ire Yuda yengât kâmolân gâtne bunye gârâmâ Anutugât kotne bo mem agatmai aregât amâ Niambigât kâmolân gâtne yengonman. ¹⁰ Akto siâ me siâ bâleñe lâuwâne miawakyengiwiap aregât bo hamep akbei. Aregât hin makyengire nângâñet. Niambigâlân

gâtjande dop yengune dâm yengâlân bikje kala busi emetjân katyekbai. Hain katyekbiâ hâk hilâlâm nânġâm-biâ hilâm âi meme 10 dop hainare manbiâ bo akbiap. Akto ye hâk hilâlâm areġât bo hâkânj akmâ âmâ kotne mem agatmâ manbai areġât gasalupyenande yengumbiâ momberâm akbai âmâ areġât âlepje manman kârikjaet kulem yengiwian. ¹¹ Akto nânġât kâmotne ye Anutugât Heak âlepjande makyengimbo nânġâm hejngemgowe. Akto yengâlân gâtje âi mem metembiâ âmâ momogât kârikjande bo yengum ge katyekbiap.

Peagamoj yengât den.

¹² Gâ luâk âmbâle Peagamoj kepijan manmâ biwiyenje nânġâlân kali are yengât hin dâm kulemgom katmenâ yâk yengât hoj bawayenande oyanġo nânġâwai. Nâmâ Yesu tâwât dâtje metje okotje hamije dâtje metje meman nâ yengât hin maktere nânġâjet.

¹³ Kepia mandâi areġât keije nânġân. Kepia ain âmâ Hianġi Amboje yâkgât tat tatje tatmap. Hain akmâ nânġât kâmolân gâtje kotje Antipasi laune lokom nânġât den makyengiminep are mem Hianġi Amboje manmawân ain bâleje aganjbiâ moep. Hain akbiâ mondo ye are ekmâ bo hamep akmâ nânġât laune lokom manmai are nânġâre ârândânj akmap. ¹⁴ Gârâmâ yengât agak meme hin konok nânġâre bâliâp. Yengâlân gâtje bikjande luâk kotje Bileam yâkgât agak memeje watmai. Bileamje âmâ ulikjân luâk siâ kotje Balak hekalanġo Israe gâtje lâpio kotje mem agatjet akto agak meme bâleje menjetgât hâwât yegep, areġât Bileam dosa agep. Akto yengâlân gâtje bikjande hainâk dâm bikje hâwât yekmai. ¹⁵ Akto areâk bo. Yengâlân gâtje bikjande Nikolaogât kâmot are yengât agak meme memai. Are nânġâre bo ârândânj aktâp. ¹⁶ Haingât han biwiyenje purik katmâ bâleneyenje makmâ

miawakbei. Akto yu maktân ire hâkânj akmâ biwiyenje bo purik katbai âmâ nâne sop bâlensiâ manmâ yengâlân togowian. Ain ye Nikolaogât kâmot hainare akmai akto Bileamgât agak meme hain akmai yâk kuk akyengim tâwât launân tatâp irekne orem yenguwian. ¹⁷ Akto are Anutugât Heak âlepñande kâmotlupne makyengimbo nângâm hejngemgowe. Dâ luâk âmbâle bikñande kârikne akmâ manbai âmâ nâne sot kâmbokne heambugân are yengire nembai. Akto kât kau yengiwian ain kotyene irakne yenjeak nângâwai are kulemgowian.

Tiatira yengât den.

¹⁸ Yohane, gâ Tiatiragât kâmot yengât hoj bawa manmai are yengât hin kulemgo. Nâ Anutugât Nanje. Dâ dewunne âmâ kâlâp ululunje hainare akto keine melu kâlâp omai hainare aregât den ire nângâm hejngemgowe.

¹⁹ Agak memeyenje emelâk hârok nângâm meteân. Âi humo mem manmai. Akto okot nângâ niñmâ biwiyenje nângâlân kali hainâk katmâ manmai. Akto luâk âmbâle okot nângâ yengim âi humo mem tânyengumai. Akto hinje miti gasarje bâleje akyengimbiâ hanâk dâm nângât kotne bo hepunmai. Akto areâk bo. Ulikñân agak meme âlepñe meyi amâ âlepñe. Gârâmâ hinje âi humo memai arekne agak meme tâmbâne are ewangimap are amâ âlepñe dondâ miawaktâp are nângâre biwine heronje aktâp. ²⁰ Gârâmâ yengât agak meme konok ire bâleje akmai. Hianji âmbâle siâne yengâlân miawakmâ, “Nâmâ Anutugât Propete âmbâle.” dâmap. Gârâmâ yâk âmâ hianjimap. Ulikñân âmbâle siâ kotne Isebe bâleje akminep akto nângât kâmot Israe luâk âmbâle bâleje aknet dâm hâwât yekminep. Akto âmbâle hinje miawaktâp yâkne Isebe hainare akmâ hoj bawalupne ye bâleje akmâ manmâ sot lâpio yengât enemyenân katmai

are nejet dâm hâwât yekmap. Akto hanyerjân gemap. ²¹ Galama âmbâle arekne han biwi purik kalâkgât lângom talân. Hain tatere borâm kârikne akmâ gaep. Kârikne akmâ gam âmâ bâleje agep are bo makmâ miawakmâ hepulep. ²² Aregât hâmbâi kundat humo hâk hilâlâmne olop waridere hâk hilâlâm bâleje humo nângâm manmâ âgâwip. Akto luâk âmbâle yâkgât lau lokoyi are bâlejejeje bo makmâ miawakmâ han biwijeje bo purik katbai âmâ âlepne nâje umatne humo yengiwian. ²³ Dâ nan baratlupne yâk yengure mom metewai. Hain aktere nângât kâmot hânne hânne manmai arekne are nângâm hin dâwei, “Wei, Humonenne amâ nângâ nângânenne akto biwinenne potatmâ hejngemgomap. Akto yâkne wan me wan akmaen aregât hâune nengiwip.” dâm hamep akbai. ²⁴ Dâ Tiatira manmai yengât bikjande âmbâle bâleje iregât bo nângâ aņmai akto den pat bâleje ire Hiangi Amborjaet yonâk katmap dâmai ire bo memai ye âmâ hin konok makyengire nângâjet. ²⁵ Laune âlepne lokom ulikjân mem mali hainâk mem manmâ âgâwei. Âgâmbiâ gem meyekbian. Aregât konok hâwât yektân. ²⁶ Akto yengâlân gâtne kârikne akmâ manmâ laune lokom âgâwip âmâ nâje memeje agardere âlepne luâk âmbâle hânne hânne manmai are damunjeje akbiap. ²⁷ Aregât yâk ain huwan mem manmâ damunjeje akbiap. Hain akmâ umbâ hânân pandenje hogoakmap hain akyengi-wip. Dâ Ewenande memeje akniņep nâ hainâk meme agarjbian. ²⁸ Akto diâ kâmne humo warjbian. ²⁹ Akto Anutugât Heak âlepjande nângât kâmot akmâ manmai ye wan me wan makyengimbo ainâk nângâm hejngemgowe.

3

Sarde yengât den.

¹ Yohane gâ hin kulemgom katmenâ Sarde gâtje yengât honj bawa yâkne oyanjo nângâm hengemgowei. Nâ Yesu, nâje Anutugât Heak nâmbulân lâuwâ akto diâ bêt biken lâuwâ meyekmâ kinman.

Nâ yeje agak meme akmai are hârok nângâre bo ârândânj akmap. Yeje wan me wan akmai aregât luâk âmbâle dondâje yekmâ yengât hin dâmai, “Woe, luâk âmbâle ire âmâ han biwiyenjaet damunje akbiâ pâlâmje bo tatmap.” dâmai. Hain dâmai amâ makmâ hilipkoma. Dâ nâje âmâ biwiyenje ekmâ emelâk moep nângân.

² Aregât goanjakmâ agatjet. Nângât Anutu arekne yengât agak memeyeje ekto bo huraguâp akto nâkai hainâk agak memeyeje ektere bo huraguâp. Aregât agak meme yeje ulikjân meyi arekne emelâk bo akberâm aktâp are ye kârikne ketugumbiâ huraguwiâp. ³ Ye ulikjân nângât den âlepne are nângâm emelâk meyi are âlepne lâuwâje nângâm mem bâlejejeje makmâ miawakmâ han biwiyenje purik katjet. Dâ bo goanjakbiâ âmâ benje luâk kâmburâ yonjâk togomap dop hainâk nâje yengâlân togowian. Aregât sop are bo nângâwai. ⁴ Dâ Sarde kepia yengâlân gâtje siânbaje sângumyeje hamanjân bo pali are yektere huragumap aregât hâmbâi nâ olop manmâ sângum kau kau luguakmâ âgâwaen. ⁵ Akto yengâlân gâtje bikjande âi kârikne mem manbiâ âmâ nâje siân sângum kau kau dondâ yengire luguakbai. Akto manman âlepne aregât kulem esenje ain luâk âmbâle kotyeje kulengoân tatâp are ainba bo hârem watyekbian. Bo. Nâje âmâ Ewene akto anjelolupne yâk yengât dewunyenjân yengât kotyeje yengondere âlepjân manbai. ⁶ Akto Anutugât Heak âlepjande nângât kâmot ye wan me wan yu makyengiep ire nângâm hengemgowei.

Piladepia yengât den.

⁷ Nânġât kâmot Piladepia manmai yengât hoŋ bawa yâkgât hin kulemgo. Nâmâ Yesu agak meme âlepŋeâk akmâ mem manman akto den bunŋeâk makman. Akto Anutuŋe ulikŋân hin dâm makmâ kalep, “Siân Dawidigât kâmolân gâtŋe yâkŋe manman âlepŋe aregât hânġiŋe mem katbiap amâ luâk siânŋe bo mem tigiwiap. Akto hânġi are mem tigiwiap amâ siânŋe bo mem katbiap.” hain dâm makniŋep. Akto den are hinŋe bunŋe miawaktâp are Dawidigât kâmolân gâtŋe nâ. Hânġi are damunŋe akman.

⁸ Agak memeyeŋe nânġâre âlepŋe akmap. Nâ emelâk hânġi mem katere egi. Akto siânŋe tigiwiapgât dopŋe bo. Akto ye kârikŋeyeŋe amâ bâlensiâ tatyenġiâp. Gârâmâ nânġât kotne bo muneŋ akmâ denne bo hâkânŋe agi are nânġâre âlepŋe aktâp. ⁹ Akto Yuda luâk bikŋande yengâlân togom hin dâmai, “Nen âmâ Yuda luâk are yengâlân gâtŋe tiŋ tiŋâk.” dâmai arekŋe Anutugât kotŋe bo mem agatmai aregât luâk hianġi akto Niambigât kâmolân gâtŋe dâman. Akto luâk ire nânŋe oloŋ yekmâ kewugu yektere yengât keiyenân hâwuruwai amâ tâliyekiâ hianġi luâk arekŋe hin dâwai, “Woe, Yesuŋe yâkgât kâmot in manmai are okot âlep akyenġimap.” dâwai. ¹⁰ Akto hinŋe umatŋe miawak yengimbo kârikŋe akmâ manbaigât magân are lokom mali. Aregât nânŋe damunyeŋe akbian, aregât hâmbâi umatŋe bâleŋande hânŋe hânŋe luâk âmbâle dop yenguiap are hamepŋe olowâkŋe hân hârogân miawakbiap are âmâ yengâlân bo togowiap. ¹¹ Gârâmâ nânŋe sân sânâk pirâm togowian. Siânŋe yengât hâu membâigât aregât hamep akmâ kârikŋeâk manbei. ¹² Akto yengâlân gâtŋe bikŋe gasalupyenande bikŋe mem ge katyekbiâ kârikŋe akmâ manbai are âmâ nânŋe kun kun hinare nânġât Anutugât emetŋaet ain anuŋyektere Anutugât emet hinare kinbai. Aregât luâk âmbâle are âmâ Anutugât kâmolânâk manmâ âġâwai. Akto Anu-

tugât kotņe yâk yeņgâlân kulemgowian akto yâkgât kepia humo aregât kotņe hainâk kulemgowian amâ Yerusalem irakņe Anutu gâlânba akto himbimânba gewiap aregât kotņe hainâk kulemgowian. Akto nunaet kotne irakņe akai hainâk yâkgâlân kulemgore kulem wan me wan are hâkyeņân miawakbiap. ¹³ Akto are Anutugât Heak âlepņe arekņe nâņgât kâmot ye makyeņgimbo nâņgâm heņgemgowe.

Laodikea yeņgât den.

¹⁴ Yohane nâņgât kâmot Laodikea manmai are yeņgât hoņ bawa aregât hin kulemgo. Nâ Anutuņe wan me wan makmâ kalep are bunņe miawakto nâ bunņe miawagewânbak nâ miawagân. Akto nâņe Anutugât den bunņe dondâ ârândâņâk makman. Akto Anutugât keiņe bunņe hekat yeņgiman. Akto Anutuņe wan me wan boâk ketugu yegep ain âmâ nâ ulikņânâk miawakmâ manmâ gan.

¹⁵ Nâņe yeņgât agak meme akmai are nâņgâre pâlâmņe aktâp. Akto ye kâlâp bo aktâi me bâlâpņe bo aktâi. Akto ye kâlâp aktâi me bâlâpņe aktâi dâine nâņgâre humo akbop. ¹⁶ Gârâmâ ye kâlâp bo aktâi me bâlâpņe bo aktâi aregât nem lâliyekbian. ¹⁷ Areâk lâuwâņe makbe. Ye amâ yeņaet hin dâmai, “Nen âmâ sikum amboņe akto siâ siâ dondâ tatnengimap. Akto siâ siâgât umburuk bo akmaen. Nen wan me wan owâiņe meyion aregât wan me wangât bo kulâgâtbaen.” dâmai. Hain dâm âmâ pâpkom kinmâ mesak gosak akto umburuk akto dewunyeņe bokbokņe hain are mulâņ sâņgum bâlâk manmai. Are bo nâņgâm ekmâ heņgemgomai. ¹⁸ Haingât nâņe ire akņet dâm makyeņgire membiâ huraguwiap. Nâņgâlân gutmâ goli kâlâpņe ondo âlepņe dondâ akmap aregât ulitniņbei. Ulitniņmâ hâukombiâ yeņgiwian. Akto sâņgum

kau kau nen hâk bâlâk manmaen are anjun anjwiwâen dâm ulitniñmâ hâukowai. Akto dewunyeje âlepñe akbiapgât tuñe ulitniñmâ hâukowai. Akto wan me wan hârok ulitniñbiâ yeñgiwian. ¹⁹ Dâ nâ luâk âmbâle yeñgât okot âlep akyengim egâlianj yekman are nâñe yeñgum miwindik yekmâ agak memeyeje heñgemgo yeñgiwian. Yeñgâlân togom orekebomgât ye bâleñeyeje makmâ miawakmâ hepunmâ agak meme âlepñe nâñgâm heñgemgowe. ²⁰ Akto nâñe yeñgât hânjiân kinmâ yeñgonman. Akto luâk âmbâle denne nâñgâm hânji mem katbiâ kindo âmâ âlepñe nâ ye olop tatmâ sot nembraen. ²¹ Akto nâñe ulikñân âi humo mem manmâ kotgâm gan aregât Ewene olop tatmâ hârok damunyeje akmaet aregât yeñgâlân gâtñe laune lokom âi humo aregât bo hâkânj akmâ âmâ memâk âgâwai âmâ nâ olop wan me wan damunyeje akbaen. ²² Akto Anutugât Heak âlepñande nâñgât kâmot ye hain makyenjiâp are nâñgâm heñgemgowai.” Yesuñe hain dêep.

4

Yohaneñe himbimân kep kenju membiâ yegep.

¹ Akto are bo aktoân himbimân hânji siâ lewulakmâ kindo egân. Akto den humo tâmbâ uruwaku hinare emelâk nâñgân ina lâuwâñe makniñdo hin nâñgân, “Wan me wan hâmbâi miawakbiap aregât pat in gamenâ hekat giñbe.” dêep. ² Hain dâmbo ainâk dowâk Anutugât Heak âlepñe arekñe kautnân mendo biwine purik kato hin egân. Himbimân wansiâ humo ikiye tat talân tato egân. ³ Dâ egâlianj tatalân talep yâk tiripñe âmâ golâ golâ akto gilâm gilâm. Arekñe ârândânj agakñe. Akto tat tat aregât ulikñân âmâ kulem egâlianjñe âlepñe arekñe katipkom kilep tiripñe amâ mulumugat hinare. ⁴ Akto yâkgât tat tat humo ain tat tatñe siâ siâ 24 ândeanjâmâ tali. Akto

luâk kautŋe 24 are âmâ sâŋgum kau kau akto luâk kotdâ yeŋgât irimut goliŋe ketuguyi are kautyeŋân kauŋmâ tali. Akto luâk kautŋe 24 arekŋe tat tatyenân tatmâ tat tatyene humo are ândeapmâ tali. ⁵ Akto tat tatŋe humo hutyeŋân talep ainba belek dâm gutmâ erâm kilep. Akto denŋe himbim munŋe kundunduŋ dâmap mun humo hainare agep. Akto tat tatŋe humo aregât enemŋân amâ kâlâp ululunŋe 7 om kilep. Pagaleŋe are amâ Anutuġât Heak bât biken lâuwâ âlepŋe dop hainâk agep. ⁶ Akto tat tatŋe humo aregât enemŋân âmâ wansiâ arekŋaet talep amâ haru humo hainare akto duŋgu hainare akmâ miawakmâ yiep.

Akto tat tatŋe humo imbât aregât ginŋe baiŋe amâ soŋgo humomo manmanŋe imbât are amâ dewunyeŋe dondâ arekŋe enemyeŋe akto hamiyeŋe tigiep. ⁷ Ulik gulik amâ dopŋe Laion hinare. Dâ lâuwâŋe amâ bulimakao luâkgen hinare. Dâ âlâwuŋe amâ enem dewunŋe luâk dop hainare. Dâ imbâtŋe amâ puŋdâk hinare. ⁸ Hârogâk konok konok amâ pikyeŋe bât biken konok. Akto dewun yeŋeâk biwirâ hârogâk arekŋe hâkyeŋe kakŋe amukŋe tigim yiep. Are hâkŋânŋen akto kâlegen gai. Akto hândâk hilâm yâkŋe hin makmai, “Anutu Humo nenŋe ġâ kârikŋe amboŋe, ġâmâ wan me wan akmat amâ ârândân akmâ manmat. Wan me wan akmenâ ârândân akmâp. ġâmâ siâ me siâ ârândânġâk akmat. ġâ ulikŋânbak tatmâ gaen akto hinŋe tatmâ gat akto hainâk tatmâ âġâwiat.” dâmai. ⁹ Akto soŋgo manmanŋe humo tâmbâ imbât arekŋe Anutu tat tat humo ain kakŋân tatmâ manmâ âġâmap aregât okot âlepgât kotŋe mem agatbiâ âmâ ainâk ¹⁰ luâk kautŋe 24 arekŋe âmâ hainâk kotŋe mem agatmâ manman Amboŋe enemŋân kâŋgom kotdâġât irimut goliyeŋe are panbiâ humo tat tatġât enemŋân ġembo hin dâmai, ¹¹ “Kembunenŋe Anutu eġâlianġ gogâleanġ kot

pat akto kârikje are gâje Ambo akmenâ ârândânj akmâ hurugumap. Gâje âmâ siâ me siâ hârok mem miawagen akto gânġât laugât wan me wan are miawakmâ gam tatâp.” dâmai.

5

Yohaneje kulem esenje tigim kat katje egep.

¹ Akto Anutu Humo tat tatjân talep areġât bâte bungen are kulem esenje humo siâ tato egân. Are kulemje talep hâkje akto kâlegen gai kulemje hârok. Akto kulem esenje are tâkje 7 dâġâm gisap koyi arekje ekbâirâm dâġâm korat koyi. ² Akto nâje aġelo kârikje siâ egân arekje kârikjeâk hin dâep, “Niġe luâk ewiâk arekje esenje ire âlepje melalakombo ârândânj akbop? Akto tâk are hârewop?” dâep. ³ Dâ himbimân tatmai akto hânân gai tatmaen akto hân amukjân tatmai are nengâlân ġâtje siâje esenje are melalakombo âmâ bo ârândânj akmap. Akto siâje esenje are melalakom ekbi-apġât dâp bo talaġep. ⁴ Nâ ektân yâkje luâk siâ bo mem miawakbâi arekje âlepje esenje ire melalakowop. Akto luâk bikje kârikje bo tatyengiep areġât nâ dondâ indeân. ⁵ Hain indere luâk kautje 24 are yengâlân ġâtje konokje hin dâm makniġep, “Âlepje, Yuda kâmolân ġâtje soġo metje siâ kotje Laion hainare akmap akto Dawidiġât hakje arekje gasalupje hârok gulip yenguep areġât tâkje hârem mem miawakberâp ġât kârikje talaġdâp areġât bo inde. Hepun.” dâm makniġep.

Yohaneje Anutugât Nanje Lama hinare egep.

⁶ Akto Anutugât tat tatje hutjân akto soġo humomo manmanje imbât are yengât hutyeġân akto luâk kautje 24 hutyeġân ain âmâ lama nanje siâ kindo egân. Lama are emelâk kombiâ mom âmâ golâ akmâ agalep hainare

arekŋe kilep. Akto lama are amâ sâliŋe 7, akto dewunŋe 7 are amâ Anutugât Heak bât biken lâuwâ âlepŋe dop hainâk agi are amâ Anutuŋe emelâk huŋgun yengimbo hânŋe hânŋe bam guli. ⁷Lama nanŋe arekŋe bam tat talân talep yâkgâlân âgâm bâtŋe bungen ainba kulem esenŋe are mem oloŋep. ⁸Emelâk kulem esenŋe are mendo bâin soŋgo humomo manmanŋe imbât tali akto luâk kautŋe 24 are lama nanŋe ginŋân tali yâk hârogâk yâk bâtâ konok konok meyi akto kondo goli akto kau higenŋe âlepŋe hârogâk kondo are pikmâ yiep. Are amâ Anutugât luâk âmbâle are yengât ulit aregât dopŋe a hârok mem Lama enemŋân kâŋgom yeyi. ⁹Hain akmâ kep irakŋe siâ hin meyi, “Gâŋe kulem ire mem andâmap are mem hâremenâ ârândân akberâp. Gâ gem hânân manmenâ Anutu ikiŋe kâmolân yengât dosagât gugumbiâ momenâ gilâmgande giep aregât Anutugât kâmot yâk dosa bâlâk manmâ âgâwai. Akto gâŋe luâk âmbâle kâmotŋe kâmotŋe akto denŋe denŋe akto hâk kulem keiŋe hârok ainba bikŋe hâukoyekmenâ Anutugât kâmot agi. ¹⁰Anutugât kâmot akbiâ meme akyengimenâ Anutugât sumbe kat kat hainare akmâ ulit ginmai. Hain akmâ hânŋe hânŋe damunyeŋe akmai aregât gâ âlepŋe kulem esenŋe mem tâk are hârewerât aregât kârikŋe tatginđâp.” hain dâm kep meyi.

Himbimân Anutugât Nanjaet kot mem agatbiâ yegep.

¹¹Hain mem metembiâ aŋelo dondâ oyaŋ oyaŋgât dop bo are Humogât tat tatŋe are akto soŋgo humomo imbât manmanŋe tali are akto luâk kautŋe 24 are ândeanyekmâ kinmâ konbiâ nânŋân. ¹²Arekŋe kârikŋeâk konmâ hin dâyi, “Lama kombiâ moep aregât kotŋe mem agatne. Akto wan me wan kârikŋe humo akto siâ siâ hârok akto nânŋâ nânŋâ hârok akto pagaleŋe humo akto kot humo talaŋdo

ârândânj agepgât kotje mem agatne.” dâyi. ¹³ Arjelo dondânje hain dâmbiâ nânje siâ siâ himbimân akto hânân manmai akto hân amukjân manmai akto haruân manmai a hârok hin makbiâ nânjân, “Kembugât tat talân tatâp akto lama nanje lâuwâ lâuwâ arekje âlepje okot âlep akto kot humo akto pagaleje humo akto kârikje âlepje tatyetkimbo manmâ akmâ âgâwiandat aregât kotyetje mem agatne.” dâyi. ¹⁴ Wan me wan hârok hain dâmbiâ songo humomo imbât manmanje tali arekje hin dâyi, “A bundâk.” dâmbiâ luâk kotdâ 24 yâkje pâwut ligim kângom Anutugât kotje akto Lamagât kotyetje konmâ meyelekmâ agali.

6

Lama arekje tâk hâriep.

¹ Nânje egân âmâ Lama arekje kulem esenje are mem kindo egân. Tâk 7 are yengât hutyejân gâtje yâkje tâk konok hâriep. Akto songo humomo manmanje are yengât ulik gulikyeje arekje den agep. Dâ hanje munje nânjân amâ himbim kundunduŋ dâmap dop hainâk yâkje, “Gam auj.” dâep. ² Akto nâ lâuwânje ekmâ hin egân. Bau luâk soko kau kau are kakjân luâk hinare arekje tembe meakmâ tato egân. Bau luâk soko are kakjân tato luâk kotdâ yengât irimut bau dâtje imbenjân siâ waŋbiâ kautjân kaujâmâ bâin dâm kuk humo akyengim gasalupje hârok watyekberâm agep. ³ Arimbo âmâ Lama arekje tâk lâuwânje are hârembo ainâk songo humomo manmanje areyengâlân gâtje lâuwânje arekje hin dâmbo nânjân, “Gam auj.” dâep. ⁴ Hain dâmbo ainâk bau luâk soko lâuwânje gilâm gilâm miawagep. Are miawakto luâk hinare siânje ain tato tâwât humo tâmbâ waŋbiâ miep. Waŋbiâ mendo Anutuje memeje agandjo, “Bâin. Luâk âmbâle hânân âlepje tatbiâ kambiamyeje

huraguâkgât sop bo agâk.” dâm kuk agaŋgim agunjetgât tâwât are mem ariep.

⁵ Hain arimbo âmâ lama arekŋe tâk âlâwuŋe hârembo soŋgo humo manmanŋe are yeŋgât âlâwuyeŋe arekŋe hin dâep, “Gam auŋ.” dâmbo nânġân. Hain dâmbo nânġâm hin egân. Bau luâk soko heleŋ miawakto luâk hinare siâŋe kakŋân tatmâ âmâ siâ siâ potat potatgât bâtŋân miep. ⁶ Den lauŋe wan siâ hinare arekŋe soŋgo humomo manmanŋe imbât tali areyeŋgât hutyeŋânba arekŋe den hin magep, “Gâ umbâ bâlensiâ potatmenâ hâmbâi siâ siâ hâuŋe âġâwiâp. Akto sot ito itik matik âlâwu potatmenâ puli âġâwiâp. Dâ tu akto keluŋe amâ bo maganmenâ âmâ âlepŋeâk puli gegeneâk talâk.” dâep.

⁷ Akto lama arekŋe tâk imbâtŋe hâriep. Hârembo soŋgo humomo manmanŋe areyeŋgât imbâtyeŋe arekŋe hin magep, “Gam auŋ.” dâmbo nânġân. ⁸ Hain dâmbo ainâk bau luâk soko gimbaŋ miawakto luâk hinare siâŋe kakŋân talep aregât kotŋe amâ momogât dâp. Akto momogât dâp aregât hamiŋân amâ hememgât pat arekŋe watmâ togoep. Lâuwâ arekŋe amâ luâk âmbâle potat yekbela kâmot imbât akbai. Hain akto lêuwâ arekŋe amâ kâmot konok yeŋgumbela mombaigât kârikŋe tatyetkiep. Akto makbela mop humo miawakto bikŋe mombaigât akto kundat humo miawakto bikŋe mombaigât. Akto soŋgo metŋe miawakmâ bikŋe yeŋgumbiâ mombaigât kârikŋe tatyetkiep. Akto are miawakŋetgât ariyat.

Tâk 5 hârembo luâk otneyeŋe yegep.

⁹ Arimbela Lama arekŋe tâk 5 are hâriep. Hârembo hin miawakto egân. Alata siâ miawakto aregât amukŋân luâk âmbâle golâ manmai are yeŋgât otneyeŋe golâ tatbiâ yegân. Yâk yeŋgât keiyeŋe amâ hin. Ulikŋân hânân maliân miti gasaŋande Anutugât den akto luâk âmbâle

Yesugât kotŋe konmini are moŋet dâm yeŋgumbiâ moyi areyeŋgât otneyeŋe yegân. ¹⁰ Akto otneyeŋe arekŋe Anutu hin dâm konmâ ulilaŋi, “O Humonenŋe, siâ siâ hârokgât damun nenŋe gâ âlepŋe agak meme âlepŋeâk hârok akmat aregât hin ulit giŋdenŋe nâŋgâ. Sop amuten makmenâ wan me wan hârok ârândân akbiap? Akto sop amuten luâk âmbâle hânân mandâi arekŋe nengumbiâ moyion aregât hâuŋe humo gâŋe yeŋgimenâ umatŋân kinbiâ ârândân akbiap?” dâyi. ¹¹ Hain dâmbiâ siâŋe sâŋgum kau kau siâ konok konok yeŋgimbo membiâ hin makyengiep, “Hâlik, ye getek tatmâ nâŋgâwei. Akto ye yeŋgumbiâ moyi hainâk galalupyene hain yeŋgumbiâ mom metembiâ âmâ hambâi Anutuŋe oyaŋyekto ârândân akto âlepŋe Anutuŋe gilâm yeŋaet hâuyeŋe membiap.” dâep.

Tâk 6 hârembo hân himbim akto wan me wan hârok duwuŋ agep.

¹² Akto lama arekŋe tâk 6, are hâriep. Hârembo hin miawakto egân. Hânân wâriŋ humo miep. Akto hilâmngât dewutâŋe arekŋe helenŋe agep. Akto hândâkgât dewutâŋe bim âgâm gilâm gilâm agep. ¹³ Akto himbimân diâ hârok hânân geyi. Lâwin esenŋe momoŋe yendo seruŋe waito bererek dâm gemap dop hainâk akmâ diâ hârok dowâk hânân geyi. ¹⁴ Akto nen sâŋgum bigeimaen dop hainâk himbim biken ba biken bigei agep. Akto gimbâŋe hârok akto haru tânâmŋân gimbâŋe arekŋe gewâkyeŋe hepunmâ duwuŋ akmâ indânân purik âgâm geyi. ¹⁵ Akto hângât luâk kembu akto kotdâ akto bugâ luâk akto luâk sikumdâ akto luâk kârikŋe akto luâk âmbâle hoŋ bawa akto yâk yeŋgât ambolupyene are hârogâk hamep akmâ hân dâpŋâŋen akto kât dâpŋâŋen akto gimbâŋân gem heambukmâ mali. ¹⁶ Heambukmâ manmâ

hin dâyi, “Wâuuk, sop humo miawaktâp aregât nen hârok bo akberen. Haingât kât me gimbânje hârokŋe Lamagât kuk akto Anutu Humogât tat talân tatmap aregât enem dewunŋande kârikŋe nenekbopgât tigi nenekŋet. ¹⁷ Anutu akto Lamagât kuk bâleŋe miawaknengiwerâpgât sop miawaktâp aregât niŋande kinmâ âlepŋe akbiapgât.” hain dâyi.

7

Luâk meteyân kulem siâ miawakto egep.

¹ Akto are bo akto aregât hamiŋân Aŋelo imbât kinbiâ yegân. Aŋelo imbât arekŋe hân biken biken kinmâ seruŋe hân akto haru akto lâwin waityebop dâm seru pekeŋe akmâ kinbiâ yegân. ² Akto aŋelo siâ miawakto egân. Yâkŋe dewutâ gamap ain miawakmâ Anutu Manman Amboŋe yâkgât tirip miep. Hain akmâ den kârikŋe aŋelo imbât seru hepunbiâ haru akto hân bâliwiap aregât hin makyengiep, ³ “Ye hinŋe seru are bo panbiâ hân haru lâwin wailâk. Nenŋe soŋ Anutugât hoŋ bawa yeŋgât meteyenân Anutugât tirip ire ketuguenŋe kindo âlepŋe seru are panbei.” dâep. ⁴ Akto luâk âmbâle oyanyeŋe nâŋgân arekŋe Anutugât pat agi yâk 144,000. Israe luâk âmbâle yeŋgât kâmolân gâtŋe hârok. ⁵ Yudagât kâmolân luâk âmbâle 12,000 arekŋe dop meyi. Akto Rubengât kâmolânba 12,000. Akto Gadagât kâmolân 12,000. ⁶ Akto Asagât kâmolân 12,000. Akto Naptaligât kâmolân 12,000. Akto Manasegât kâmolân 12,000. ⁷ Akto Simeongât kâmolân 12,000. Akto Lewigât kâmolân 12,000. Akto Isasagât kâmolân 12,000 ⁸ Akto Sebulongât kâmolân 12,000. Akto Yosepegât kâmolân 12,000. Akto Bensamingât kâmolân 12,000.

Luâk âmbâle dondâŋe Anutugât kotŋe mem agatmâ kinbiâ yegep.

⁹ Are hârok bo akto âmbâle dondâ mendugum kinbiâ yegân. Akto luâk âmbâle are luâkne bo oyanjekbai. Dâ luâk kâmot humo âmâ kâmotne kâmotne denne hâk kulem keine hârok ainba Kembu tat tatnaet ginjân kili. Akto Lama yâkgât enemjân kili are hârok sângum kau kau kâkâlewâk hârok luguakmâ matuk esenne mem ¹⁰ kârikneâk konmâ hin dâyi, “Anutu damunnenne, gâ amâ tat tat humo ain tatmat. Gâ bâlejanba menengen. Akto nange Lama are nengât dosa mem âmâ mondo aregât unak âlepne manmâ taten.” dâyi. ¹¹ Akto ajelo hârok kinmâ humogât tat tat ândeanji. Akto luâk kotdâ are akto sorjo humomo manmanne imbât tali ain ândeanjekmâ kângom tatmâ Anutugât kotne mem agatmâ hin dâyi, ¹² “A bundâk. Akto nen Anutunenne okot âlep dondâ nânganden. Akto pagaleje kârikne talaņmap. Akto lumbe aknengimap. Aregât kotne mem agatne. Yâk nângâ nângâne âlepneâk hârok. Haingât mepaimne mem maņganmâ herone kalaņmâ kotne mem agatne. Yâk kârikne bundâk. Kârikne hârok yâkgâlânâk hârok tatâp. Siâ siâ imâ hârok yâkgâlânâk hârok hilâmne hilâmne tatmâ gamap. A bundâk.” dâyi.

¹³ Hain dâmbiâ luâk kotdâ yenġâlân gâtne siâne hin ai naguep, “Luâk âmbâle ire emelâk sângum kau kau kali amâ niņe hinare? Akto wânân gâtņande togoâi? Nângât me bo?” dâambo ¹⁴ nâne hin magaņan, “Apo, gâ gugagâk nângât.” dâre hin makniņep, “Luâk âmbâle ire âmâ emelâk umatne humo mem nângâm hâk hilâlâm nângâm gasalupyenande bâleje akyenġimbiâ momogât dâwân mali. Akto emelâk Lama gilâmne sângumyene pulimbiâ kau kau agep. ¹⁵ Haingât Anutugât enemjân kinmâ hilâmne hândâkne ârândâņâk yâkgât sumbe emetjân hoņ bawa agaņmai. Akto Kembu tat talân tatmap arekne korat yenġum damunylene akmap. ¹⁶⁻¹⁷ Akto Lama are

tat tatņe kâlegen tatmap arekņe hainâk damunyeņe akmâ kewugu yekmâ manmangât tu dewunņe aregen ariwiap. Akto Anutuņe dewunyeņe tuņe are puliwiap. Aregât lâuwâņe mopyeņe bo aguwiap. Akto tugât lâuwâņe bo mombai. Akto dewutâņe lâuwâņe bo kâunņo yekbiap. Akto kâlâpņe lâuwâņe bo oyekbiap.” dâep.

8

Tâk bâiņe hâriep.

¹ Akto Lama arekņe tâk 7 bâiņe are hâriep. Hârembo ainâk himbimân nâņ nâņ dâm ariep. Nâņ nâņ dâm arimbo sop getek bo agep. ² Sop getek bo akto Aņelo 7 Anutuġât enemņân kili are yegân. Akto siâņe lâmun 7 yeņġimbo meyi. ³ Akto Aņelo siâņe kondo goliņe mâņġi mâņġiņe are mem togom sumbe kat katġât ġiņġân mem kindo siâņe siâ me siâ higenņe âlepņe dondâ katbiâ ġiep. Gembo egâliañ tat tat meterġân sumbe kat katġât goliņe mâņġi mâņġiņe talep areġât kakrġân katmâ Anutuġât kâmotņe ulilaņmai ulit are olop dewatim oep. ⁴ Waņdo ondo higen suk suk akto dâwokņe akto Anutuġât luâk âmbâle yeņġât ulit are olop Anutuġât enemņân âġâep. ⁵ Âġambo bo akto aņelo arekņe kâlâp alatanba mem kondo kâlegen lugumbo om kilep. Om kindo aņelo arekņe kâlâp pando hânân ġiep. Hânân gembo hamandat hogoakto mun humo miawagep. Hain akto denņe denņe humo akto hamandat pagaleņe arekņe belek belek dâm erâm arimbo wârîņġ humo miep.

Aņelo 7 arekņe lâmunyeņe waitberâm kili.

⁶ Akto aņelo bāt biken lâuwâ arekņe lâmunyeņe mem waitberâm akbiâ yegân.

⁷ Akto bâin aņelo ulik gulik arekņe lâmunņe kolep. Lâmunņe kondo bâin tânâk kât akmâ ġiep akto kâlâp akto ġilâm miawakmâ mendugu akmâ hânân ġiep. Hânân

gembo lâwin dop koyi akto hân koyi are âmâ dopŋe âlâwu ârândâŋ akto kâlâpŋe bikŋe oep. Akto hewukŋe golâ golâ hârok ondo bo agep.

⁸ Hain akto aŋelo lâuwâŋe arekŋe lâmun kolep. Kondo bâin wan siâ panbiâ giep amâ borâŋe hinare kâlâp humo arekŋe sopanmâ haruân giep. Haruân gembo haru dopkoyi amâ bikŋe âlâwu ârândâŋ agep. Dâ bikŋe amâ purik âgâm gilâm agep. ⁹ Akto wan me wan haruân manmai hârembiâ hewum âlâwu miawagep. Âlâwu miawakto bikŋe moyi. Akto haru waŋgaŋaet oyanyeŋe gai hainâk dopkoyi are dopŋe âmâ kâmot âlâwu akto haru waŋgaŋe kâmot siâ amâ bikŋeâk bâliyi.

¹⁰⁻¹¹ Akto aŋelo âlâwuyeŋe arekâ lâmunŋe kolep. Kondo bâin diâ humo siâ kotŋe Kalak kâlâp ululunŋe hinare oep. Arekŋe himbimânba gem tu hâgâm neyi are amâ hewum dopŋe âlâwu hainare akto tu kâmot siâŋe purik âgâm tu kalakŋe miawagep. Hain miawakto luâk bikŋande tu are nemiâ kalak yeŋgumbo mom meteyi.

¹² Akto aŋelo imbâtŋe arekŋe lâmunŋe konlep. Akto bâin dewutâ akto diâ akto dewutâ golaŋe are hârok pâŋe âlâwu ârândâŋ agep. Akto dewutâgât bikŋe konok hilip koyi. Akto dewutâ golaŋe aregât bikŋe akto diâ bikŋe hârok. Dâ pagaleŋaet sowân amâ hogoakmâ hewum âlâwu bo agep. Dâ pagaleŋe bikŋande âmâ hândâk miawagep. Hândâkgât dewutâ pagaleŋe bikŋe amâ bâliep. Akto hândâk bikŋe gai hainâk bâliep. ¹³ Akto puŋdâk humo siâ pukukuk katmâ lapaŋâŋgen himbim tânâmŋân-gen arimbo egân. Ektere kârikŋeâk konmâ magep, “Wâuk, wâuk, luâk âmbâle hânân tatâi. Aŋelo âlâwu lâmun konberâm aktâi umatŋe humo luâk yeŋgâlai miawakbiap aregât kambiamne bâliâp.” dâep.

9

Aŋelo momerâkŋande lâmun kondo dikon keiŋe ondop miawagi.

¹ Akto aŋelo momerâk arekŋe lâmunŋe wailep. Waito bâin diâ siâ himbimânba gembo egân. Akto siâŋe lâm iŋgon kâlep timopŋe bo aregât ki waŋdo diâ arekŋe ki are miep. ² Mem lâm timopŋe bo aregât hânŋiŋe mem kato arewa dâwok humo gaep. Akto arekŋe gam himbimân âgâm dewutâ akto himbim tigiep. ³ Akto dâwok hutjânba kendemuŋ dondâ hân hârok ârândâŋ miawagi. Arekŋe dâwok hepunmâ hânân geyi. Gemiâ Amboŋande hundumdâ kândârâŋân kârikŋe yeŋgimbo meyi. ⁴ Aregât kârikŋe membiâ Amboyeŋande hin dâm makyenŋiep, “Ye âmâ sot me hewukŋe me lâwin bo hilipkowi. Akto luâk âmbâle Anutugât tirip yeŋgât mete yeŋân bo yekmâ âmâ are âlepŋe hâk hilâlâm yeŋgiwei. ⁵ Hâk hilâlâm yeŋgim âmâ momogât dopŋe bo yeŋgiwai. Hain akbiâ dewutâ momerâk bo akbiap.” dâm makyenŋiep. Akto duki arekŋe luâk âmbâle bâleŋe yeŋgiwai. Haingât hâme hewuk yâkŋe âmâ luâk hâk hilâlâmŋe yeŋgiwiapgât waŋbai. ⁶ Sop ain âmâ luâk âmbâle yeŋgimbiâ momogât dâp kulâgâtbai. Kulâgâtbiâ âmâ bo mem miawakyekbiap. Hain akmâ gain gain mondenŋe hâk hilâlâm ire bo agâk dâm aregât dâp âsim kinbiâ bo miawak yeŋgiwiap.

Kendemuŋ towat yeŋgât den.

⁷ Akto kendemuŋ arekŋe kuk akberâm bau luâk soko arekŋe tâlâgum kinmai dop hainâk kinbiâ yegân. Dâ kautyeŋe amâ kotdâ yeŋgât irimut goli hainare aligit akmâ kinbiâ yegân. Dâ enem dewunyeŋe âmâ luâk nengât enem dewunnenŋe hainare. ⁸ Dâ dumutyenŋe amâ kâkâlep dondâ. Dâ dâtyenŋe amâ kâkâlep metŋe dondâ pugaiyagât dâtŋe hainare. ⁹ Akto diŋenyenjaet pekeyenŋe amâ kapa

hainare. Dâ pikyene munje amâ bugâgât wanja munje bau luâk soko olojmâ pirâm arimai munje hainare. ¹⁰ Akto dâtyene amâ hâme hewukgât dâtje hainare. Akto luâk âmbâle hâk hilâlâm yenjiwaigât kârikneyene amâ dakeyerjân are tato luâk âmbâle yengumbiâ hâk hilâlâm nângâm manmâ âgâmbiâ dewutâ momerâk bo akbiap. ¹¹ Akto kembuyeje siâ talep. Kembu are âmâ ajele siâ dâp timopje bo aregât damunje. Dâ ajele aregât kotje amâ Yuda yengât denân amâ Ambondoŋ. Dâ Girik yengât denân âmâ Apolioŋ. Dâ den purikje amâ hilipko hilipko amboje.

¹² Bâin, umatje ulik gulik amâ bo aktâp. Akto umatje lâuwâne akto âlâwuje tâlâguwerâp ire.

Ajele bât biken konok arekje kondo bugâ humo miawagep.

¹³ Akto ajele bât biken konok arekje lâmunje kolep. Kondo den siâ alata goli Anutugât enemjân talep tunguje imbât arewa kune ain hin miawagep. ¹⁴ Miawakmâ Ajele bât biken konok are hin makmâ miawaganep, “Gâje ajele imbât yâk tu humo yiep kotje Euparat ain kala busi kâlegen katyekbiâ tali are hepun yekmenâ arijet.” dâep. ¹⁵ Hain dâambo ajele bât biken konok arekje ajele imbât tu humo kotje Euparat ain tali are hepun yekto luâk âmbâle hârok potatmâ hewum âlâwu kali aregât hewum konok yenguenje mojet dâm ariyi. Akto ajele imbât are yengât keiyene are hin. Emelâk Anutuje sop makmâ kalep are tâlâgumbo owâine akmâ arim yenguiwaigât sop lângom wan me wan emelâk hengemgoyi.

¹⁶ Akto are yengât tembe lokolupyene bau luâk soko kakjân tali are yengât oyanjene amâ oyan oyanjât dopje bo arekje makbiâ nângân. ¹⁷ Akto biwine purik kato giwelân hin egân. Luâk bau luâk soko kakjân aregât bugâgât hâk peke kapa luguakbiâ kapa kulemyene amâ

gilâm gimbarj gâme akto kau gâwu agep. Akto bau luâk soko areyengât towatyene amâ hin. Kautyene amâ Laion hainare akto lauyenânba amâ kâlâp ululunje akto bugâgât dâwok higenje bâleje pungum pungum erâep. ¹⁸ Akto yâkne luâk âmbâle potalakmâ hewum âlâwu akto hewum konok are kâlâp lauyenânba arekne oyekmâ yengum om meteyegep. ¹⁹ Akto bau luâk soko areyengât kârikne amâ lauyenân akto dakeyenân talep. Akto dakeyene amâ niambi sâmbâ hinare akto niambi sâmbâ arekne luâk âmbâle hilip yengumbiâ hâk hilâlâm nângâmai.

²⁰ Akto luâk âmbâle bikne wan siâ me siâ bâleje iregât boâk moyi areyengât bâlejejeje bo makmâ miawakmâ hanyene purik kali. Are yengât bâleje hin. Hat sinduk me sinduk baniara yâk yengât nângâmbiâ humo akmap. Lâpio me wan me wangât nângâmbiâ humo agâkgât goli me siliwa me kapa me kât me lâwin arekne mem ketuguyi. Ketugumbiâ bo ekmai. Akto bo nângâmai akto bo bam gutmai areyengât kotyene mem agatmâ ulilañmâ mali. ²¹ Hain akmâ amâ luâk âmbâle yengumbiâ moyi akto sait bâleje mângi yegi. Akto dâp gulip mali. Akto kâmbu konda akmini. Agak meme bâleje aregât bo makmâ miawakmâ hanyene bo purik kali.

10

Arjelo siâne kulem esenje siâ Yohane wañdo niep.

¹ Akto Arjelo humo kârik siâ himbimânba gembo egân. Himbimânba gem amâ hâkne hamandatne tigimbo kautñân mulumugat gam talep. Akto arjelo aregât enem dewunje amâ dewutâgât pagaleje hainare. Akto kei pâwutne amâ kâlâpne ululunje om kinmap hainare.

² Akto bâtñân kulem esenje melalakom yendo miep. Akto keine bungen amâ haru kakñân tâlim kilep. Dâ

keiņe kanegen âmâ hân kakņân tâlim kilep. ³ Hain akmâ bâin kot kârikņeâk kolep amâ laionņe kambonmap hinare. Hain kondo bâin hamandat bāt biken lâuwâ ainâk hogoakto den humo tâmbâ miawagep. ⁴ Den humo tâmbâ miawakmâ makmâ metembo âmâ nâņe den are kulemgowerâm aktere den siâ himbimânba hin miawakto nâņgân, “Yohane, hamandat bāt biken lâuwâ mun ak-tâi are yeņgât den amâ biwigânâk kat. Bo kulengo.” dâmbo nâņgân. ⁵ Akto aņelo humo haruân akto hânân kilep arekņe bātņe bungenni melalakom himbimângen panmâ kinmâ ⁶ Anutu Manman Kârikņe Amboņe himbim akto hân akto haru akto wan me wan ain tatmai are ketuguyegep aregât kotņe konmâ hin dâep, “Bâin, sop tâlâguâp aregât Anutuņe lâuwâņe bo lâmgowerâp. ⁷ Dâ titnan aņelo bāt biken lâuwâ yeņgâlânba bâiņe arekņe lâmunņe konberâm akto ainâk Anutuņe den yoņâk are hoņ bawa propetelupņe makyenņiep are bunņe miawakbiap.” dâep.

⁸ Akto kot humo himbimânba miawakto emelâk nâņgân are lâuwâņe makniņdo hin nâņgân, “Gâ ari aņelo haru akto hânân kindâp aregât bātņân âmâ kulem esenņe melalakom tatâp are me.” dâep. ⁹ Hain dâmbo arim Aņelo are hin maganņân, “Gâņe kulem esenņe bâlensiâ are niņ.” dâre hin makniņep, “Âlepņe mem ne. Arekņe âmâ laugân âmâ hâlâmngât ukenņe hainare akberâp. Dâ gem tepgân âmâ tatmâ kalak giņberâp.” dâep. ¹⁰ Hain dâm niņdo bātņânba mem neân. Mem nendere launân âmâ ukenņe agep. Dâ nem metere gem âmâ tepnân tatmâ kalak niņep. ¹¹ Hain akto hin makniņep, “Gâ hanâk luâk âmbâle âgâ âgâņe gegeņe denņe denņe kepia kepiaņe manmai are yeņgâlân wan me wan miawak yeņgiwiap are makmâ miawakyenņiwen.” dâm makniņep.

11

Luâk lâuwâ Anutugât den dâtâne yetgât den.

¹ Akto lau himbimânba konlep yâkne huwan siâ dopko dopkogât niņep. Huwan niņmâ hin dâm makniņep, “Gâ agatmâ Anutugât Sumbe kat katgât emetne alata dopne me. Akto luâk âmbâle âgâm Anutugât kotne mem agatmai areyengât oyanjeje oyanjek. ² Dâ lope hâkņângen are amâ dop bo me. Hepun. Lope ire luâk âmbâle Anutu bo nâņgâ aņmai arekne tâlim bâleņe aganbiâ dewutâ 42 ain bo akbiap. Aregât lope are dop bo me. ³ Akto nâņe hoņ bawalogâtne lâuwâ siâ hainare me kemdâ lâuwâ siâ meme akyetkire sâņgum tok tokne luguagiat. Hain akmâ nâņgât den makmâ miawakbela hilâm 1,260 bo akbiap.” hain dâep. ⁴ Hoņ bawa logâtne areyetgât keiyetne hin. Yâk amâ lâwin lâuwâ kotne oliwa hainare me kemdâ lâuwâ hainare hân hârok aregât Damunne Anutu yâkgât enemņân kinmandat hainare. ⁵ Dâ luâk bikņande bâleņe akyetkiwerâmbiâ âmâ kâlâp lauyetjânba waitbela kâlâp arekne punduņ katmâ oyekto mombai. Moņetgât dâp are Anutuņe makmâ kalep. ⁶ Akto Anutuņe wâtyetne akyetkimbo tânâk bo gewiapgât nâņgâm makbela ainâk âlepne tânâk bo gewiap. Akto tu hârok mem purik katbela gilâm akbiap aregât nâņgâm makbela âlepne hainâk akbiap. Akto kundat humo miawagâk dâm makbela ainâk kundat humo miawakbiap. Aregât ukenyetne miawagâkgât kârikne tatyetkiwiap. ⁷ Akto lâuwâ arekne Anutugât âi den mak mak are makmâ metewiandat amâ soņgo humo tâmbâ metne lâm timopne boângenba arekne gam gasa yetkimbo mombiandat. ⁸ Yetkumbo mombela âmâ hâkyetne amâ kepia siâ kotne den dopņân Sodom akto kotne siâ Aigita ain Humoyetne lâwinân kom hikombiâ moep kepia aregât sombeimân ain yembiandat.

⁹ Ain yembela luâk âmbâle mitigât gasaŋe hârok hânŋe hânŋe akto denŋe denŋe togom hâkyetŋe yelemâ mem han yetkuwâi dâm damunyetŋe kinbiâ bo han yetkuwai. Amâ hilâm âlâwu akto bikŋeâk bo akbiapgât. ¹⁰ Hain akmâ hânân manbai hârokŋe, “Wei, hoŋ bawa lâuwâ arekŋe nen hâk hilâlâm nengiwerâm togoyiat ina emelâk moyiat.” dâm aregât heronŋe humo akbai. Akto okot âlepgât wan me wan galalupyenŋe yeŋgiwei. ¹¹ Hain akbiâ hilâm âlâwu akto bikŋeâk bo akto Anutugât Heak âlepŋande mom yembiandat areyetgât kautyetŋân mendo golâ akmâ kinbela luâk âmbâle kinbai arekŋe yelemâ hamep humo agi. ¹² Hain akbiâ ainâk lau siâ himbimânba kot kârikŋe siâ hin kondo nânŋâyiat, “Yet iren gaet.” dâmbo hamandat kakŋân âgâmbela gasalupyetŋande yelegi. ¹³ Âgâmbela yelekbiâ ainâk wârîŋ humo miep. Mendo kepia humo are bikŋe bâliep. Wârîŋ humo mendo kepia bikŋe hogoakto luâk âmbâle 7,000 yeŋgumbo mom meteyi. Akto luâk âmbâle bikŋe bo moyi arekŋe aregât hamep dondâ akmâ Anutunŋe himbimân mandâp are nânŋâm kotŋe mem agali.

¹⁴ Bâin umatŋe humo lâuwânŋe aregât keiŋe hain. Dâ wâuk sop bâlensiâ tatâp umatŋe âlâwuŋe miawakbiap.

Aŋelo 7 bâiŋe arekŋe lâmunŋe wailep.

¹⁵ Akto aŋelo 7 galayenŋe bâiŋe arekŋe lâmunŋe wailep. Waito bâin himbimânba kot kârikŋe siânbaŋe konmâ hin dâyi, “Humonnenŋe akto huŋgun aŋdo giep arekŋe hân hârok damunŋe akbiandatgât dâp miawaktâp. Akto himbimân damunnenŋe akmâ manmâ âgâwîap.” dâyi. ¹⁶ Akto luâk kembu 24 tat tatyenân Anutugât dewunŋân tatmai arekŋe kânŋgom yem âmâ Anutugât nânŋâmbiâ humo agep. Humo akto Anutu hin magaŋi, ¹⁷ “O Anutu gâ Kârikŋe Amboŋe manmâ gat akto manmâ âgâwîat. Gânŋe

âmâ kârikņene miawagâk dâm hânņe hânņe damunyeņe akbiatgât keiņe katât aregât mepaige mem heroņe katgekmâ mem agatgekne. ¹⁸ Akto luâk âmbâle bo nânġâ giņmai arekņe kuk akgiņbiâ ainâk kuk akyeņgien aregât bân dâm luâk âmbâle momoņe den âiân katyekberâtgât sop miawakto aregât kotge mem agatne. Akto uņak hoņ bawage Propete akto luâk âmbâlelupge kotgaet kân-gomgiņmai are hâuņe âlepņe yeņgiwerâtgât sopņe miawaktâp. Akto luâk âmbâle âġâ âġâņe gegeņe ġânġât hamep akmai are hâuņe âlepņe yeņgiwerâtgât sopņe miawaktâp aregât kotge mem agatne. Akto luâk âmbâle bikņande wan me wan hânân âlepņe tatmap are bâlęe akyeņgiep are hilip yeņguwerâtgât sop miawaktâp aregât kotge mem agatne.” dâyi.

¹⁹ Akto luâk kembu 24 arekņe hain dâm maganġbiâ ainâk Anutugât Sumbe kat kat emetņe bunņe himbimân tatmap aregât hânġi humo lewulakto den kârikņe kâlân kulengoep aregât emetņe miawakmâ kilep. Ain kindo belek belek akto himbim kundunduņ dâmbo denņe denņe humo miawakto wârįņ humo mendo hân hârok ârik tânâk kârikņe ġiep. Are hârok miawakto egân.

12

Âmbâle siâ akto pugaiya yetġât den.

¹ Akto kulem siâ himbimân miawakto egân amâ hin. Âmbâle siâ talep are hâk pekeņe amâ dewutâ hâwâ liliņe hainare luguagep. Akto dewutâ gołaņe keiņe amukņân talep. Dâ kautņân âmâ kotdâġât irimut diâ 12 kilep. ² Akto âmbâle amâ tepdâk akto nanaņ miawakberâmbo hâkņe hilâlâm aġaņdo kamboņ kârikņe kamboņep. ³ Hain akto kulem siâ himbimân miawakto egân amâ hin. Pugaiya hinare ġilâm siâ miawakto egân yâk âmâ kautņe bân biken lâuwâ. Akto kautņe siâ siâ ain kembu yeņġât irimut

konok konok kauŋep. Akto sâliŋe bât biken lâuwâ. ⁴ Akto pugaiya hinare arekŋe dakeŋande diâ kâmot siâ ŋârân orem urutmâ pan yekto hânân gembiâ yegân. Akto diâ kâmot lâuwâŋeak himbimân âlepŋe tali. Akto Pugaiya arekŋe âmbâle are nanaŋ memberâm akto aregât enemŋân kilep. Kinmâ nanaŋ miawakto ainâk nemberâm akmâ lâmgom kilep. ⁵ Hain kindo âmbâle arekŋe nanaŋ luâk miep. Nanaŋ irekŋe hâmbâi luâk âmbâle hârok huwan kârikŋeŋe damuŋeŋe kârikŋe akbiap. Akto nanaŋ are mendo Pugaiyaŋe nanaŋ are nemberâm akto ainâk siâŋe nanaŋ are mem oloŋdo himbimân âgâmbo Anutu ikiŋaet tat talân katbiâ talep. ⁶ Akto âmbâle are hamep akmâ pârigim arim hân kamitŋâŋen luâk âmbâle bo manmai aregen ariep. Ain arimbo Anutuŋe emet emelâk heŋgemgom hin dâep, “Âmbâle ire in mando tângowian âmâ hilâm 1,260 bo akbiap.” dâep. Emet ain ari malep.

Himbimân kuk humo miawakto Niambi hâkokombiâ hânân giep.

⁷ Akto ainâk kuk humo himbimân miawagep. Aŋelo humoyeŋe kotŋe Mikae akto aŋelolupŋande Pugaiya are akto aŋelolupŋe kuk akyeŋgiyi. Akto Pugaiya akto yâkgât aŋelolupŋe yâkâ hainâk kuk humo akyeŋgiyi. ⁸ Kuk humo agaŋgim Mikae yâkgât kâmotlupŋande Pugaiyagât kâmot are ewangi yekbiâ yeukŋe akmâ himbimân welamyeŋe bo talep. ⁹ Yeukŋe akmâ himbimân welamyeŋe bo tato aregât Anutugât kâmotlupŋande Pugaiya are hâkokom panaŋbiâ iŋgon ge yiep. Akto Pugaiya aregât kotŋe hin, Niambi yâkgât agak meme amâ hin akmap. Luâk âmbâle hârok heyeŋgim den âiân katyekmap. Niambi are akto aŋelolupŋe olop yâkŋe hânân geyi. ¹⁰ Akto himbimânba kot kârikŋe siâ kondo

hin nânġân, “Hâkyeŋe tunmap Amboŋe arekŋe Anutu dewunġân kinmâ Anutugât kâmotlupŋe are hokboâk hokboâk hilâm hândâk hâkyeŋe tunmap gârâmâ uŋak Anutuŋe makto aŋelolupŋande Niambi hâkokom watmâ panbiâ geâp aregât Anutu nengât Humonenŋe yâkgât kârikŋe akto luâk âmbâle heŋgem yeŋguwiapgât dâp kârikŋe miawaktâp. Are miawakto yâkgât kâmot ikinġak damunyeŋe akto manman âlepŋân manbai. Akto areâk bo. Niambi geâp aregât uŋak Anutugât Kristo yâkgât memeŋe akto wâtŋe miapŋân miawakto ekten. ¹¹ Akto Anutugât kâmotlupŋe areyeŋgât manman aregât ukenŋe bo nânġâm âmâ Anutugât gasalupŋe togombiâ hanâk dâm Anutugât kotŋe bo heambukbiâ âmâ yeŋgumbiâ moyi aregât Anutugât nanŋe Lama moep aregât gilâmŋande akto denyeŋande Niambi are mem hâkokom ge kali. ¹² Haingât ye hârok himbimân mandâi ye okot âlep nânġâm herone akbei. Dâ hânân mandâi amâ yeŋġâlân umatŋe humo miawakberâp aregât okotne bâliâp. Amâ Niambi hin nânġâp, “Nânġât sop tâlâġu akniŋberâp.” dâm nânġâp aregât kuk humo akmâ yeŋguwerâm aktâp akto umatŋe humo miawakberâp aregât okotne bâliâp.” kot kârikŋe hain dâm kolep.

Pugaiyaŋe âmbâle gasa agaŋep.

¹³ Akto pugaiya hânân panbiâ giep amâ ainâk âmbâle nanaŋ miep are gasa agaŋep. ¹⁴ Hain dâm wato âmâ Anutuŋe makto puŋdâkgât pikŋe lâuwâ âmbâle are warġbiâ mem âlepŋe pukukuk katmâ agatmâ hân kamitŋânġen ikinŋe emetŋe ain ariep. Akto emet ain âmâ Anutuŋe emelâk heŋgemgom, “Âmbâle are pugaiyaŋe membopgât in mando tângore sop siâ siâ akto sop bikŋeâk bo akbiap.” dâm ketuguep. ¹⁵ Âmbâle arekŋe lalakmâ arimbo Pugaiya humo gilâm arekŋe tuŋe âmbâle are hilip koâk dâm

aregât laurjânba tu humo mugalep. ¹⁶ Tu mugato tu arekŋe âmbâle are wato ainâk hânŋe âmbâle are tângom hogoakmâ dâp humo miawakto tu ainâk pugaiya arekŋe mugalep are hân kâlegen yân gembo âmbâle are âlepŋe kilep. ¹⁷⁻¹⁸ Âlepŋe kindo Pugaiya humo arekŋe âmbâle are âlepŋe kilep are ekmâ nânġâmbo bâliep. Akto kuk humo agaŋep. Kuk humo agaŋmâ âmbâle aregât nan baratluŋŋe bikŋe yeŋguwerâm agep. Akto âmbâle aregât nan baratluŋŋande Anutugât den kârikŋe lokomai. Akto Yesugât keiŋe makyenġimai aregât pugaiyaŋe kuk humo nânġâm yeŋguwerâm ariep. Arim haru dâtŋân teŋġa kilep.

13

Sonġo dâtŋe metŋe miawakbela yelegep.

¹ Arim haru dâtŋân teŋġa kindo sonġo metŋe siâ haruânba gambo egân. Sonġo metŋe are amâ sâliŋe bāt bip bip hârok. Akto sâliŋân amâ kembu yeŋġât irimut konok konok aligilakmâ talep. Akto kautŋe amâ bāt biken lâuwâ ain den bâleŋe Anutugât kotŋe mem ge kat katġât den ain talep. ² Akto sonġo metŋe amâ dowâk keiŋe kârikŋe hainare miep. Akto kei bātŋe pikŋe amâ kâkâlep. Akto dâtŋe amâ Pugaiyaġât dâtŋe hainare. Akto Pugaiya emelâk egân arekŋe ikiŋe kârikŋe akto wâtŋe tat tatŋe amâ sonġo metŋe waŋep. ³ Akto sonġo metŋe amâ aregât kautŋe amâ siâŋe emelâk koep. Kondo diwi agep amâ emelâk pandagep. Akto luâk âmbâle hânŋe hânŋe mali arekŋe sonġo metŋe are olop manberâm ekbiâ dâtŋe akto kotŋe mem agali. ⁴ Akmâ pugaiyaŋe sonġo kârikŋeŋe waŋepġât makmâ egâliarŋ agani. Hain akmâ sonġogât hain âġâk konmâ mem agatmâ hin dâyi, “Sonġo hainare niŋande mandâwo? Akto niŋande bugâŋe kondo gewiawo?” dâyi.

⁵ Akto âmâ songo metnje arekne Anutugât kotnje mem ge katbiapgât kârikne miawaganep. Mem ge katmâ kot humo kambojmâ indiep. Hain akmâ manmâ kârikne akmâ âgâambo dewutâ 42 bo akbiap. ⁶ Akto songo metnje arekne Anutugât kotnje patnje akto manmanjaet welamnje mem bâleje ketugum âmâ himbimân manmai are hainâk bâleje akyengiep. ⁷ Akto Anutugât kâmot are kuk kârikne akyengiâkgât kârikne miawaganep arekne yengumbo yeukne agi. Akto areâk bo. Songo metnje arekne Pugaiyagât kârikne miep aregât luâk âmbâle kâmotnje kâmotnje akto denje denje akto hâk kulem keije hârok yengât kembu agep. ⁸ Akto luâk âmbâle hârok kotyene manmangât kulem esenjan bo tatâp arekne songo metnje aregât kotnje mem agali. Akto manman kârikjaet kulem esenje aregât keije hin. Lama moep arekne hân bo miawagewân ikiye kâmot areyengât kotyene kulemgoep. Aregât luâk âmbâle bikne kotyene ain bo kulemgoep. Arekne songo metnje aregât kotnje mem agali. ⁹ Akto ye den ire oyanbai yeje den ire oyanmâ nângâm hengemgowe. ¹⁰ “Âlepne, luâk âmbâle bikne kala busi emetjan katyekbiâ aregât agak meme miawak yengimbo âmâ ainâk ain arim kala busi kâlegen manbai. Akto luâk siâje siâ tâwâtje kondo mombiapgât pat miawakbiap amâ âlepne luâk siâje luâk are kondo mombiap.” den hain tatâp aregât Anutugât luâk âmbâle âmâ kârikne tatmâ manmâ âgâmbiâ biwiyene Anutugâlânâk kinmâ âgâwiâp. Akto umatnje bâleje aregât hamep bo akbei.

Hân kâlegenba songo dâtnje metnje siâ gambo egep.

¹¹ Akto songo metnje siâ egân amâ hân amukjanba petakmâ hân kakjan gaep. Songo metnje ire amâ sâlije lâuwâ lama luâkgen hainare. Dâ denje amâ Pugaiya hainare. ¹² Dâ songo metnje lâuwâje amâ songo metnje

siâ ulik gulik egân aregât kârikņe miep. Akto yâkgât enemņân âi miep. Akto soņgo metņe lâuwâņe arekņe kârikņe akmâ hân akto luâk âmbâle hânân manmai are hâwât yekmâ soņgo metņe ulik gulik egân are kautņe hârembo pandakto malep aregât kotņe mem agatņetgât hâwât yekto hain agi. ¹³ Akto soņgo metņe lâuwâņe arekņe kulem keiņe keiņe hârok humo mendo ekmini. Akto luâk âmbâle dewunyeņân kâlâp humogât makto himbim hepunmâ hânân gembo egi. ¹⁴ Akto soņgo ulik gulik aregât enemņân kinmâ kulem siâ membiapgât kârikņe miawagaņepgât luâk âmbâle hârok heyengiep. Heyengim hin makyengiep, “Ye soņgo metņe tâwâtņe kautņe hârembo pandagep aregât otneņe lâwin wan hâwim ketuguņet.” dâep. ¹⁵ Hain dâm hâwâtyekto ketugumbiâ soņgo metņe lâuwâņe arekņe heakņe are otneņân are waito otneņe arekņe den makmâ kilep. Hain ageine luâk âmbâle bikņande otneņe aregât kotņe bo mem agali are yeņgumbo moyi. ¹⁶ Akto areâk bo. Otneņe arekņe hoņ bawalupņe makyengimbo luâk âmbâle hârok âgâ âgâņe gegeņe me koldâ me kotyene bo me sikumdâ me umburuk me luâk kembu me hoņ bawa hârok are yeņgât bâtyene bungen akto enem yeņân tirip kali. ¹⁷ Amâ luâk âmbâle bikņe are borâm âmâ tirip are bo miawakto are sot me wan me wan hâukowaigât dâp bo miawagep. Akto puli memegât âi bo miawagep. Akto tirip amâ soņgo metņe aregât kotņe. ¹⁸ Imâ tirip towat in yendâp luâk siâ nânġâ nânġâ humo yeandâwân âmâ songogât kot kulem aregât keiņe mem miawakbiap. Kot kulem are luâk siâgât kot amâ 666.

¹ Nâ Yohane nâ giwelân hin egân. Lama moep arekne gimbâne kotne Sionj aregât kautjân kilep. Ain kindo luâk âmbâle 144,000 areyengât enem dewunyejân âmâ Lamagât kotne akto Ewejaet kotne kulemgombo miawakto olop kili. ² Akto ainâk mun âlepne humo tu humogât munne hinare me hamandat kundundurj dâmap hinare me luâk dondâne bâtâ kombiâ miawakmap hinare himbimânba gembo nângân. ³ Akto luâk âmbâle arekne kep kenju irakne siâ kembu tat tat akto songo humomo manmanne imbât are akto luâk kembu 24 are yengât enemyengân meyi. Dâ luâk âmbâle 144,000 are Anutu ikinje pat oloj yegep arekneâk kep kenju irakne are meyi. Dâ luâk âmbâle bikne âmâ kep kenju are bo nângâmai. ⁴ Akto luâk âmbâle âlepne ire âmâ hânân maliân dâp gulip bo mali. Akto agak meme âlepneâk memâk mali akto lama arekne luâk âmbâle iresoj Anutugât kâmolân dewatiwai dâm dumyejân kinmâ moep. Aregât bâlejaet dâwânba olojyegep. Lama arekne hain agep aregât Lamañe wan me wan makto launje dowâk lokom manmai. ⁵ Akto den hiangi siâ bo magi. Akto den âlepneâk makmâ han kau kau akmâ mali.

Anjelo âlâwunje den akbiâ yegep.

⁶ Akto anjelo siâ miawakto egân. Are âmâ den pat âlepne tatmâ âgâwiap are luâk âmbâle denne denne hânne hânne manmai are hârok makyenjiwian dâm lapanjân pâp pâp katmâ dâp pânân tânâmñân ariep. ⁷ Hain arim kârikneâk konmâ hin dâep, “Anutuñe den âiân katyekbiapgât emelâk sop tâlâguâp. Haingât ye hamep akmâ kotne mem agatjet. Akto Anutu hân himbim haru akto tu dewunne ketuguyegep aregât kotne mem agatmâ âgâwei. Hain akmâ âgâmbiâ ârândân akbiâp.” dâep.

⁸ Akto aregât hamiñân aņelo lâuwârje siâņe mi-awakmâ hin dâep, “Kepia humo kotņe Babiloņ aregât ambolupņande luâk âmbâle hânņe hânņe manmai are hâwât yekmâ nenņe bâleņe akmaen yekâ hainâk akņet dâm makyenġimbiâ hainâk akmâ meyi. Aregât kepia Babiloņ are emelâk gulip agep.” dâep.

⁹ Akto aregât hamiñân aņelo âlâwuyenġe siâņe mi-awakmâ kârikņeâk konmâ hin dâep, “Luâk âmbâle bikņande soņgo metņe akto otneņe kotyette mem agatbiâ kotyette enem meteyenġân me bâtyenġân kulemgombo memai are ¹⁰ Anutuņe kukņæet waiņ tu dâtņe metņe dondâ are kondoânba waņdo Aņeloņe kâmbokņe akto Lama yâk yenġât meteyenġân bugâ kâlâp ululunġân gem hâk hilâlâm metņe manmâ âġâwai. ¹¹ Oyekmâ âġambo hâk hilâlâm dondâ nânġambiâ dâwokyeņe hokboâk hokboâk egon âġâm yembiap. Akto luâk âmbâle soņgo metņe aregât kotņe mem agatmai akto otneņe hainâk mem agatmai are soņgo metņe yâġgât kotņe enemyenġân me bâtyenġân kulemgombo memai are Anutuņe kuk bâleņe akyenġimbo hâk hilâlâm hândâk akto hilâm nânġâm manmâ âġâwai akto hâkyeņe mem bo tatmâ hutuk âġâwai.” dâep.

¹² Akto ye biwiyenġe Yesugâlân kali arekņe biwiyenġe hainâk kilâġgât akto Anutugâlân den lokom âġâwaiġât ire oyaņmâ nânġâm henġemġowei. Akto biwiyenġe damunņe akbei.

Luâk akmâ ġiep arekņe âi bunņe orem mem menduġep.

¹³ Akto nâņe himbimânba kot siâ ġembo nânġân. Arekņe hin dâep, “Yohane ġâ den ire kulemġo. Humoġât kâmot are gasalupyenġande yenġumbiâ mombai arekņe siân heroņe humo akmâ manmâ âġâwai.” dâep. Hain dâmbo Anutuġât Heakņe âlepņande ġai hin magep,

“Bundâk. Yâk âi âlepņe meyi aregât hâuņe Anutuņe mombaiân ain manman âlepņe yeņgimbo biwiyeņe sândugembo tatmâ hutuk âgâwai.” dâep.

¹⁴ Akto ainâk dewunne panmâ hin egân. Luâk akmâ gem manmap hainare miawakmâ hamandat kau kau kakņân tatmâ irimut goli kauņmâ tâwât metņe bâtnân miep. ¹⁵ Akto aņelo siâ âmâ himbimân sumbe kat kat emetņe talep ainba giep. Arekņe hamandalân talep are hin dâm konmâ magaņep, “Bâin. Gâ tâwâtgande âi bunņe orem mem menduguak. Hânân âi bunņe akmâ metiepgât orem mem mendugu mendugu agâkgât sopņe miawaktâp.” dâmbo ¹⁶ hamandalân talep arekņe tâwâtņe are mem hânân oriep.

¹⁷ Orem mando aņelo siâ sumbe emetņânba miawagep arekņe tâwâtņe metņe miep. ¹⁸ Aregât hamiņân aņelo siâ alata hepunmâ giep. Aņelo are amâ kâlâp damunņe akmap. Arekņe kârikņeâk aņelo tâwât metņe miep are konmâ hin magaņep, “Woe, hânân tâk kotņe waiņ aregât koaņe âlim yendâp aregât tâwât mendât arekņe hânân arim sot waiņ are orem me.” dâep. ¹⁹ Hain dâmbo aņelo arekņe tâwât mem arim orem waiņ koaņe hârem meyegep. Meyekmâ waiņ tâli tâligât kondo humo Anutugât kuk miawakbiapgât ain panyekto geyi. ²⁰ Ain gembiâ kugât kepia betgen ain waiņ tâli tâligât kondo humo aregât kâlegen tâlimbiâ kondo kâlegenba hep humo gem yiep. Gem yiep amâ bâtgum miawakmâ âmâ bau luâk soko bâtyeņe titiwutņe hainare agep. Dâ kâllepņaet dopņe âmâ 300 kilomita hainare agep.

15

Luâk âmbâleņe kep membiâ yegep.

¹ Akto kulem siâ miawakto ektere dâtŋe agep. Amâ hin. Anjelo 7 arekŋe siâ siâ bâleŋe 7 meyi. Akto bâleŋe are amâ bo akbiawân ain Anutuġât kambiam bâle amâ bo akbiap.

² Akto ain âmâ nâŋe hin egân. Haru humo hinare duŋgu akto kâlâp mendugum kinmâ haru humo hinare akto egân. Akto luâk âmbâleŋe wârakmâ soŋgo metŋe akto otneŋe akto kotŋe hainâk ewangiyegi arekŋe Anutuŋe bôtâ yengimbo mem haru duŋgu hinâk areġât ginŋân kili.

³⁻⁴ Akto Mose Anutuġât hoŋ bawa yâġġât kep meyi akto Lamagât kep meyi. Kep amâ hin, “O Anutu Humonenŋe, ġâ kârîkŋe hârok tatġiŋdâp. Akto âi agat agatŋe akto ekmâ huliliŋe olop memenâ ektenŋe dâtŋe akmap. Akto agak meme ârândânġâk memmat. Akto luâk âmbâle yengât Humoyeŋe akmâ manmâ gaen akto hainâk akmâ manmâ âġâwiat. Areġât niŋande gekmâ âmâ bo hamep akbiap? Dâ niŋande kotge bo makmâ egâliarŋbiap? Akto ġâ konok âlepŋe akmat areġât kotge mem agatne. Akto ġâŋe luâk âmbâle den âiân katyegen are luâk âmbâle hânŋe hânŋe manmai arekŋe ekmâ ġânġâlân togom kotge mem agatbiâ ârândânŋ akbiap.” dâyi.

Anjeloŋe 7 arekŋe kundat siâ siâ 7 mem kâmbiâ yegep.

⁵ Hain dâmbiâ dewunne pandere hin miawakto egân. Sumbe kat kat emet are mâron emet kâlegen himbimân talep areġât hânġi lewulakmâ kindo ⁶ arewa anjelo 7 kundat bâleŋe siâ siâ mem kili are sopali. Anjelo are amâ sâŋgum pagaleŋe lalagi. Akto himbân diŋenyenân tâkŋe goli. Akto bâleŋe 7 meyi are amâ kundat keiŋe bum bum miawakmap dop hainare. ⁷ Akto soŋgo humomo imbât manmanŋe areyengâlân ġâtŋe konokŋe anjelo 7 goli kondo 7 konok konok yengiep. Akto kondo are amâ Anutuŋe manmâ âġâm manbiap yâġġât kuk akmâ peimai areġât kâlegen pikmâ yemap. ⁸ Akto Anutuġât

pagaleŋe humo aregât akto kârikŋaet dâwok âgâmbô dâp gisap kombo siâŋe sumbe kat kat emetŋân âgâwiapgât dopŋe bo. Hain akto Aŋelo 7 arekŋe kondo siâ siâ bâleŋe kâimbiâ miawakmâ metembiân âmâ âlepŋe âgâwaigât dopŋe miawakbiap.

16

Aŋelo 7 arekŋe Anutuġât kuk are lokom kâimbiâ gembo egep.

¹ Akto sumbe kat kat emetŋânba den kârikŋe humo siâ gembo nânġân. Âmâ aŋelo 7 areyeŋġât kârikŋeâk yeŋgonmâ magep, “Ye arim kondo 7 are kâimbiâ Anutuġât kuk akto heŋġân hânân miawakberâp.” dâep.

² Hain dâmbô aŋelo ulik gulik arekŋe arim kondone are hânân kâimbo kâlegen Anutuġât kuk arekŋe giep. Gembo diwi kârikŋe keiŋe hârok hârok arekŋe luâk âmbâle soŋgo metŋe yâkgât tiripŋe hâkyeŋân miawagep akto ikiŋe otneŋe kotyeŋe mem agatmai areyeŋġât hâkyeŋân miawagep.

³ Akto aŋelo lâuwâŋe arekŋe amâ kondone are haruân kâiep. Akto haru arekŋe purik âgâm gilâmâk hârok miawakmâ puŋgum âgâm luâk momoŋe yeŋġât gilâm hainare agep. Akto haruân siâ siâ tali are hârok mom meteyi.

⁴ Dâ aŋelo âlâwuŋe arekŋe amâ tu humoân kondone kâiep. Kâimbo tu dewunŋânġen kâiep. Akto tu are hârokŋe purik âgâm gilâm agep. ⁵⁻⁶ Hain akto tuġât aŋelo arekŋe Anutu hin maganeŋ, “Luâk âmbâle bikŋande ġânġât kâmotlupge akto propetelupge bikŋe yeŋgumbiâ gilâmyeŋe gembo moyi. Aregât ġaŋe gilâm siâ luâk bâleŋe ire yeŋgimenâ nembîâ ârândân aktâp. Aregât ġa ulikŋân tatmâ gaen akto manmâ âgâwiat ġa âlepŋe den âige bundâk âlepŋe miawakbiap. Den âige bundâk miawakto

luâk âmbâle potatyekmâ den âiân katyekmenâ ârândân akbiap.” dâep. ⁷ Dâm metembo âmâ ainâk sumbe kat kat welamŋe arekŋe Anutu hin kondo nânġân, “Bundâk Anutu Humogât kârikŋe hârok tatġiŋdâp luâk den âiân katyekmat are bundâk akto ârândânġâk hârok.” dâep.

⁸ Dâ aŋelo imbâtŋe arekŋe âmâ kondone dewutân kâiep. Kâimbo Anutuŋe dewutâ hepundo kâlâpŋe luâk âmbâle kâuŋgoyeŋep. ⁹ Dewutâġât kâlâp humo are utunŋe dondâ arekŋe luâk âmbâle are dondâ om kâuŋgoyeŋep kârikŋe humo talaŋdâp siâ siâ bâleŋe mem agat-biapġât Anutuġât kotŋe are mem bâliyi. Dâ han biwi bo purik katmâ kotŋe bo makmâ egâliani.

¹⁰ Dâ aŋelo 5 yeŋe arekŋe amâ soŋgo metŋe yâġġât humo tat talân kondone are kâiep. Kâimbo hândâk humo soŋgo metŋe yâġġât luâk âmbâle kâmot humo tatmai areyeŋġâlân hândâk humo dâġâep. Hândâk humo dâġâmbo yâk hâk hilâlâm humo meyi hain akmâ elewe-tyeŋe neyi. ¹¹ Yâk diwigât hâk hilâlâmŋe are nânġâyi areġât Anutu himbimân ġâtŋe areġât sait den makmâ den bâleŋe magaŋi. Dâ yâk han biwi bo purik katmâ bâleŋe aġi areġât hain akmâ bâleŋeŋe bo makmâ miawakmâ âmâ mem hami bo pali.

¹² Akto aŋelo 6 yeŋe arekŋe kondo are tu humo kotŋe Euparat ain kâiep. Kâimbo tu are hârok bo agep. Âmâ luâk kembu dewutâ gagaŋâŋenba togowai areyeŋġât dâp heŋgemgo yeŋġiep.

¹³ Akto nâ ain ekmâ kinmâ sinduk baniara metŋe sâkok tiripŋe hinare âlâwu yegân. Pugaiya launânba akto soŋgo metŋaet launânba akto propete hianġiŋe yâġġât launânba gambiâ yegân. Akto Pugaiya areġât launânba sinduk baniara bâleŋe siâ sâkok hinare sopando egân. Akto siâ âmâ soŋgo kâit launânba sopando egân. Dâ siâ âmâ Propete hianġi luâk yâġġât launânba sopando

Den hulana agep 16:1441Den hulana agep 16:21

egân. ¹⁴ Sinduk baniara bâleje sâkok hinare âlâwuje amâ bâleje dondâ arekne kulem keije hârok hârok memai. Arekne amâ hângât luâk kumbu are yengâlân hârok arimai, amâ kuk aknetgât mendugu yekberâm arimai. Amâ Anutugât kârikne hârok talaŋdâp aregât sopŋân kuk humo miawakbiapgât kumbu hârok areyengâlân arim menduguyekberâm ariwai. ¹⁵ Akto sop aregât Yesuje hin dâep, “Nâmâ hâmbâi yengâlân luâk kâmburâne togomai dop hainâk yoŋâk togowian. Haingât luâk âmbâle bikne bo yembai akto himbânyeje latmâk yembîa dowâk togore mulâŋ bo ariwai. Akto luâk âmbâle yekmâ arunyejaet bo akbai. Aregât biwiyene damunne akbei. Hain akmâ luâk amâ okot âlep humo akmâ herone akbai.” dâep. ¹⁶ Akto sinduk baniara bâleje âlâwu arekne kumbu luâk dondâ are iregen menduguyegi. Dâ kepia aregât kotne amâ Hebraio yengât denân amâ Hemageron.

¹⁷ Dâ Anelo 7 yeje arekne amâ kondone are lapaŋânba kâiep. Kâimbo sumbe kat kat aregât emetne kâlegen Anutugât tat tat arewa kot kârikneâk kolep. Kot arekne gam hâkŋângen giep arekne hin magep, “Bâin, emelâk bo aktâp.” dâep. ¹⁸ Dâambo hamandat pagaleje inŋon belek belek erâmbo mun humo miawagep. Mun humo miawakto hamandat hogoagep akto wârŋ humo miep. Wârŋ hinare amâ luâk manmâ gayi ainbak siâ bo miawagep. ¹⁹ Wârŋ mendo kepia humo Babilon are bâleje humo miep aregât Anutune kuk hengân bâleje nâŋgâm Babilon nâŋgâ aŋdo hogoakmâ hewum âlâwu agep. Kepiane kepiane hânne hogoakmâ gulip agi. ²⁰ Akto haru tânâmŋân gimbâne tali are hârok purik kali. Akto gimbâne hârok hogoakmâ bo agi. ²¹ Akto tânâk kârikne bâleje humo giep. Tânâk kârikne humo aregât koane kât humo hinare arekne gem luâk âmbâle yengum meteyegep. Himbimânba gembo luâk âmbâle hâk hilâlâm bâleje nâŋgâm

aregât Anutugât den bâleŋe magarŋi.

17

Âmbâle bâleŋe dondâ mem dâp gulip malep are egep.

¹ Akto aŋelo 7 kondo 7 meyi are yeŋgâlân gâtŋe siâŋe hin dâm makniŋep, “Gawot. Gamenâ hin hekat giŋbe. Âmbâle bâleŋe meme dâp gulip malep are tu humo kakŋân tatâp. Akto hinŋe âmbâle ire Anutuŋe den âiân kato dosaŋe miawakto hâk hilâlâm humo miawak aŋberâm aktâp are hekatgiŋdere ek. ² Amâ hingât. Hângât luâk kembu humo irekŋe âmbâle ire olop bâleŋe sop dondâ akmâ gayi. Hain agi aregât luâk âmbâle hânân mali arekai hainâk bâleŋe sop dondâ agi. Hain akbiâ bâleŋeyeŋe arekŋe mem biwiyeŋe gulip ketugumbo sinduk agi. Aregât gamenâ hekat giŋdere ek.” dâep. ³ Akto Aŋelo are hekatniŋep arekŋe menekto Anutugât Heak âleprande kautnân mendo biwine purik kato hân pumân-gen ain miawagân. Ain kinmâ hin egân. Âmbâle siâ soŋgo metŋe gilâm siâ kakŋân talep. Soŋgo metŋe are amâ kautŋe 7 akto sâliŋe 10. Akto hâkŋân den bâleŋe Anutugât kotŋe mem ge katmap den are yiep. ⁴ Akto âmbâle are amâ sâŋgum gâwu akto gilâm hutbit luguagep. Akto wan me wan humo goli akto kât puliŋe humo akto donet luguagep. Akto bâtŋân amâ tu hâpuŋe goliŋe ketugu ketuŋe miep. Hâpu ain amâ kâmbu konda bâleŋe arekŋe ain pikmâ yiep. ⁵ Akto âmbâle aregât metenân ikiŋe kotŋe talep kot are amâ mem heambugi. Dâ kotŋeâk amâ hin, “Babilonŋ kepia humo aregât hân ârândân egâliarŋ bâleŋe aregât memene akto dâp gulip akto agak meme bâleŋe. Akto lâpio kotŋe mem agat agat gât amboŋe.” den are metenân hain talep. ⁶ Akto âmbâle irekŋe emelâk Anutugât luâk âmbâle hârok Yesugât pat makmâ miawakmâ amâ bo heambugi are yeŋgumbiâ moyi. Akto âmbâle are gilâmyeŋe nem sinduk

dondâ agep. Hain akto ekmâ sân sân mem hamewakmâ nânġâ nânġâne undup nânġâm âmâ dâtne igim kilân.

⁷ Hain akmâ kindere aŋelo arekŋe hin makniŋep, “Wangât dâtge igim kindât? Âmbâle ireġât akto soŋgo metŋe ireġât kautŋe 7 akto sâlŋe 10 akto soŋgo metŋe sokoân tatmap areyetġât keiyetŋe makġiŋbe. ⁸ Soŋgo metŋe ektât areġât keiŋe hin. Hânġeiŋe âmâ tatmâ manmâ gaep. Dâ hinŋe âmâ bo tatâp. Dâ hâmbâi âmâ hân dâpŋe timopŋe bo are hepunmâ gawiap. Gam tatmâ manmâ âmâ kâlâwân ariwiap. Akto luâk âmâle kotyeŋe hân miawagewânbak manman âlepŋe areġât kulem es-enġân bo talep arekŋe soŋgo metŋe ekmâ hin dâwai, “Woe, ire âmâ ulikġân malep. Hinŋe bo mandâp. Dâ hâmbâi lâuwâŋe miawakbiap.” hain dâm nânġâ nânġâ undup nânġâm dâtyeŋe bâtyeŋân igim kinbai. ⁹ Akto luâk âmâle bikŋe nânġâ nânġâyeŋe âlepŋe arekŋe âmâ siâ siâ ireġât nânġâm heŋgemgowai. Kautŋe 7 amâ gimbâŋe 7 akto âmâle areġât dopŋe amâ kepia gimbâŋe 7 areġât hutŋân talep are. Akto areâk bo. ¹⁰ Kautŋe 7 areyġât dop amâ luâk kembu 7. Akto kembu 5 moyi. Akto siâ hinŋe damunyeŋe aktâp. Dâ bâiŋe amâ hâmbâi miawakbiap. Miawakmâ sop bâlensiâ damunyeŋe akmâ bo akbiap. ¹¹ Akto soŋgo metŋe ire ulikġân talep keiŋe hin. Uŋak amâ bo tatâp. Dâ hâmbâi kembu 7 are miawakmâ metembiâ âmâ 8 arekŋe hainâk miawakbiap. Hainâk miawakmâ luâk kembu sop getek manmâ kâlâwân ariwiap. Keiŋe hain. ¹² Akto sâlŋe 10 ektât are âmâ luâk kembu 10 boâk miawaktâi yâk yeŋġât dop. Dâ soŋgo metŋe are olop kârikŋe membai. Amâ hinŋe Anutuŋe boâk makto mendâi. Gârâmâ makbiap âmâ mem damunyeŋe akmâ sop tâlâwâk manmâ bo akbai. ¹³ Akto luâk kembu are nânġâ nânġâyeŋe akto hanyeŋe konok manbai. Akto kârikŋeyeŋe soŋgo metŋe waŋbai. ¹⁴ Kârikŋeyeŋe

wanjma Lama olop aguweram akbai. Aguweram akbia Lama arekne karikne akmâ ewangiyekbiap. Akto Lama arekne humomo yengat humoyene akto kotda hârok yengat kotdayene akmap aregat karikne akmâ gasalupne ewangiyekbiap. Akto luak ambale Lama olop manbai amâ hin. Anutune ukenjaet akmâ potatyekmâ yengonmâ olojyekto Anutugat den pat bo hepunmai.”

¹⁵ Akto anelo arekne den dewatim hin dam maknijep, “Ambale kondara arekne tu humo are kakjan tatap. Tu are amâ luak ambale kamotne kamotne akto denne denne hanne hanne manmai dop hainak aktap. ¹⁶ Ga saline 10 ektat are amâ luak kembu sia songo metne olop ambale kondara aregat gasa akbai. Akto ambale aregat kina takne mem harembia balak kindo sunumne hârok nembai. Akto kalawan ombai. ¹⁷ Akto Anutune ikinne nangga nangane biwiyenjan katma totokombo han biwiyene konok akmâ karikneyene songo metne wanjma ambale are balene aganjbai. Hain aganjma manma agambiâ agambiâ sop Anutune sia sia akbiapgat sop ulikjan magep are bainne miawakto bo akbai. ¹⁸ Akto ambale kondara are amâ kepia humogat dop kepia humo hangat kembu are hârok yengat kautyene tatap.

18

Babilonj itinj gulam agep.

¹ Akto aregat hamijan anelo sia himbim hepunma gembo egan. Are karikne humo talane. Akto pagalene humo arekne han ire kulemgombo hanan pagalene humo miawagep. Pagalende han ire katipkom yendo egan. ² Yak karikneak konma hin daep, “Kepia kotne Babilonj humo are emelak hilip agum meteap. Ujak amâ sinduk baniara balene ain manmai akto niambi kotne hârok akto laut balene malene are hârok ain tatmai. ³ Amâ hingat.

Kom metiepgât. Akto luâk âmbâle kâmot hârok yâk emelâk yâk olop bâleje akbiâ bâleje arekne biwiyeye mem olojdo gulip milip mali. Akto hângât kembu yâk gai hainâk emelâk yâk âmbâle are olop bâleje agi. Akto hângât luâk âmbâle yâk gai hângât bâleje aregât âi mem puli dondâ memai aregât kautyeje gulip akto kagawu akbai.” dâep.

⁴ Akto himbimân kot humo siâ kondo hin nânġân, “Nânġât luâk âmbâle ye hârok kepia bâleje are hep-unmâ gam hâkġângen manġet. Ageine bâleje arekne howaiyekto bâleje akmâ âmâ kundat bum bum humo membâi. ⁵ Kepia iregât ambolupġande bâleje humo akmai yâk yeġġât bâleġande kakġân kakġân âġâm himbim ewangiâp dop hainâk manmai aregât Anutuje bâleje iregât gewâkne nânġâp aregât hâuġe yu yeġġiâp. ⁶ Anutuje âmbâle iregât agak meme âmbâi konda akmap aregât den âiân katmâ hâuġe bâleje waġbiap. Âmbâle are emelâk agak meme bâleje mendugumbo unduwâk miawaktâp aregât hainâk kuk kârikne yâkgât are mendugum waġbiâ neâk. ⁷ Akto âmbâle irekne emelâk ikiġe kotġe mem agalep. Akto âġâ âġâġe keiġe hârok aktâp haingât hâk hilâlâm dondâ agaġġet. Âġâ âġâġe aregât dopġânâk agaġġet. Akto hain akbiâ âmâ inde dondâ indewiâp. Dâ kambiamġân hinġe amâ hin nânġâmap, “Woe, nâ kârikneâk mandân. Akto luâk âmbâle damunyeje akman. Akto âmbâle kambut hainare mandân aregât umatġande nânġâlân togowiap aregât dopġe bo. Akto nâ inde dondâ bo indewian.” dâmap. ⁸ Hain dâmap aregât siâ siâ bâleje keiġe hârok are yâkgâlân togowiap. Amâ hilâm konok kâlegen kundat dondâ mem miawakbai aregât indewiâp. Akto mop humo miawakbiap. Akto kâlâpġe ombiap Humo Anutuje hâuġe humo potatmâ yeġġim umatġe kutigit yeġġuwiap aregât umatġe dondâ yeġġiwiap.

Hângât kembu arekne Babilonj ondo dâwok gambo ekmâ indem kambojbiâ biwiyenje bâliiep.

⁹ Akto hângât kembu are ulik gulik agak meme bâleje Babilonj olop agi. Akto yâk olop âgâ âgâje keje hârok agi. Haingât hângât kembu arekai ekbiâ kepia aregât dâwok gambo kâlâpne ombiap. Hain akto yâk âmâ indem kambojbiâ biwiyenje bâliwiap. ¹⁰ Hain akmâ hâuje hâk hilâlâm bâleje nânġâwiap aregât hamep humo akbai aregât Babilonj ginġân bo tatbai. Amâ akġângen kinmâ hin dâwai, “Yei, Babilonj kepia amboje gâ kepia kârikne ain malen. Dâ sop konok kâlegen bâlejege aregât hâuje hâk hilâlâmne are emelâk ġânġâlân togoâp.” dâwai. ¹¹ Akto aġim nene amboje Babilonj âġâm âi mem gem gem akmai arekne âi nenje bo aktâp dâm nânġâm aregât indewai. ¹² Sikum are amâ hin aġaġgi goaġgi agi. Goli akto siliwa donet puli humo kât âlepne aregât kulemne âlepne dondâ akto sânġum gilâm ġâwu keje hârok hârok akto sânġum awalap akto sânġum gilâm akto lâwin kotje hârok higenje ukenje akto bau sâliġande hâwi hâwiġe kotje siâ siâ hârok amâ lâwin puliġe humomoġe ketugumini. Akto siâ siâ mânġimini ain akto kapaġe kât kulem melem ketuguyi. ¹³ Akto himi lâwin hâkne akto kârik metâ akto pâwu tuġe higenje akto kau higenje akto kelu keje keje higenje âlepne akto kau higenje âlepne akto keje keje are higenje âlepne akto waiġ akto kelu kau akto bulimakao kâmne akto nânġiġ akto bau luâk soko akto hân waġga bau luâk soko hikombiâ bau luâk soko arekne oloġminġep akto âi luâk puligoyekmini are hârokne hin dâwai, ¹⁴ “Woe, wan me wan egâliġminen are hârok hepun gekmâ ariâp. Akto luâklupġande wan me wan egâliġmai are hârok bo agep. Akto lâuwâġe bo miawakbiap.” ¹⁵ Akto sikum amboje akto aġim nene amboje luâkne hâġgât âi ain manmâ puli dondâ meyi arekne,

kâlâp arekŋe ondo hamewakmâ kâlewângen kinmâ indem tâgâiak akmâ kinbai. ¹⁶ Hain kinmâ hin dâwai, “Wâuk, wâuk. Kepia ire bâliâp aregât kambiamnenŋe bâliâp. Ulikŋân sâŋgum âlep âlep gâwu akto gilâm luguakminep. Akto hâkŋe âlepŋe agâkgât goli akto kât âlep âlepŋe akto donet akto delem puliŋe humo are itik matik lugu akminep. ¹⁷ Dâ hinŋe amâ sop getek kâlegen puli me keiŋe hârok are ŋârâŋ bâliâp.” dâwai. Akto waŋga amboŋe akto luâkŋe waŋga puligom kepia siângen âigât ariyi akto haruân hâkgât âi memini are hârok Babilonŋât kâlepŋângen kinbai. ¹⁸ Hain kinbiâ Babilonŋ oep aregât dâwok âgâmbo ekmâ konmâ hin dâwai, “Woe, kepia ire kepia siâ siâ hârok ewangiyekminep ina, wâuk hinŋe amâ bo aktâp.” dâwai. ¹⁹ Hain dâm kinmâ biwiyenŋe bâliwiap aregât nukum kendâm kautyenŋân panakbai. Panakmâ indem indem kambiamyenŋe umatŋe akto hin dâwai, “Wâuk, kepia humo indâre sop getek kâlegen ŋârâŋ bâliâp. Akto waŋga ambolupŋe yenŋe ain arim âi mendenŋe sikum dondâ miawak yenŋiep. Dâ hinŋe amâ bâliâp aregât umburuk aktâi. ²⁰ Dâ himbim are akto ye Anutugât luâk âmbâle akto Aposolo akto propete ye hinŋe okot âlep humo nâŋgâwei. Anutugât kepia iregât ambolupŋande ye bâleŋe agi aregât hâuŋe yenŋimbo umatŋân mandâi aregât nâŋgâm okot âlep humo nâŋgâwei.” dâwai.” dâep.

Aŋelo siâ kârikŋe arekŋe Babilonŋ pum akbiapŋât makmâ hâriep.

²¹ Hain dâmbo aŋelo siâ kârikŋe arekŋe kât humo siâ mem agatmâ iŋgon haruân pando gembo hin magep, “Nâ yu kât pandere geâp dop hainâk Anutuŋe kepia humo Babilonŋ ire amâ mem kârikŋeâk hâkokom pando iŋgon gembo lâuwâŋe bo miawakbiap. ²² Ulikŋân luâk uruwaku waitmini a hainâk Babilonŋ kâlegen bo waitbai.

Akto lâmun me bêtâ me wan me wan lâuwânje munje bo nânġawai. Akto luâkne nânġâ nânġâyeje âġambo âi keiġe keiġe hârok akmini arekne amâ hain bo akbai. Akto lâuwânje bo miawakbiâ ekbai. Akto âi membriâ mun miawakminep are bâlâk hâlik nânġ nânġ dâm yembiap. Akto lâuwânje bo miawakto nânġawai. ²³ Akto ulikġân kemdâ pagaleġande amâ dâpyeje mem pagaleje akminep are bo akbiap. Akto lâuwânje bo miawakto ekbai. Dâ Babilonġât ambolupġande ambenlupyeye meyeġi amâ herone marone areġât munje humo akmini mun are bo akbiap. Lâuwânje bo miawakbiap. Akto ulikġân Babilonġâtje luâk hâkġât âi meyi arekne hânġât luâk amâle tali. Hain tatmâ târâ sait keiġe keiġe membriâ luâk amâle dondâne are ekmâ nânġâ nânġâyeje gulip akto denyeye hianġi are bunje dâm nânġâm hilip koyi. ²⁴ Areġât ambolupġande propetelupje akto luâk amâle Anutuje yekto huragumap are akto hânje hânje mali are yeġgumbiâ moyi areġât hânje miawakbiap.” dâep.

19

Yohaneje himbimân herone humo akbiâ yeġep.

¹ Akto areġât hamiġân mun siâ hin nânġân. Kot humo dondâ konmâ himbimân luâk amâle humo tatmai arekne hin dâyi, “Anutunenje heġgemgo heġgemgo amboje, pagaleje akto kârikne talaġdâp areġât kotje nânġâenje humo aġâk. ² Akto amâle kondarâ irekne aġâk meme bâleje mem luâk amâle hânân manmai are hainâk akġet dâm hâwât yeġep. Areġât hânje Anutuje waġdo gulip agep. Haingât Anutugât kotje mem agatne. Akto amâle ire Anutugât kâmot bikne hilip yeġgumbo mom meteyi areġât Anutuje aġâk meme bâleje are kutigit aġep. Areġât kotje mem agatne.” dâyi. ³ Hain dâm kinmâ

lâuwâne hin dâyi, “Kepia are ondo dâwokne yem manmâ âgâwiap aregât Anutugât kotne mem agatne.” dâyi.

⁴ Akto luâk kembu 24 akto songo humomo imbât manmanne arekne kângom Anutu ulilaji yâk kembu tat talân talep yâkgât makmâ hin dâyi, “A bundâk. Âlepne dondâ nen Anutugât kotne mem agatbaen.” dâyi. ⁵ Anutuñe Humo tat talânba kot siâ hin kondo gembo nângân, “Ye amâ Anutugât hoñ bawalupne yeñe amâ Anutunennjaet hamep akmai ye luâk gegeñe akto âgâ âgâñe ye hârok Anutugât kotne mem agatñet.” dâep. ⁶ Akto ainâk nâ mun siâ hin nângân. Den hinare luâk âmbâle dondâ mendugum tatmai hainare me tu dondâne mun humo akmap hainare me hamandat hogoakmap dop hainagâk konmâ hin dâyi, “Nen Anutugât kotne mem agatne. Humonenñe Anutu arekne kârikne akmâ hârok damun nenñe akmap. ⁷ Aregât okot âlep akmâ ukenñe humo dondâ akne. Akto makmâ egâlijan agañne. Amâ Lamañe âmbenñe dâtâne membiapgât sop aktâp sângum kau âlepne bata butu luguaktâp. ⁸ Anutuñe sângum kau egâlijan olop wañep amâ Anutugât kâmot agak memeyenñe membiâ Anutuñe ekto ârândân akmap.” Arekne hâk pekeyenñe aktâp.

⁹ Akto añeloñe arekne hin dâm makniñep, “Gâ den ire kulengo. Lama ikinñe âmbâi dâtâne membiapgât sop tâlâguâp. Akto Anutuñe heronñe akñet dâm luâk âmbâle yengonlep are Lama olop heronñe akbai aregât okot âlep nângâwai.” dâep. Benñe den dewatim hin makniñep, “Den imâ Anutugât den launñe bunñe.” dâep. ¹⁰ Hain dâm makniñdo nâ kângom kotne mem agatberâm agân. Hain akberâre hin dâm makniñep, “Woe, hepun. Nâmâ gâ akto galalupge Yesugât kot hamep bâlâk makmâ miawakmai ye olop dop konok akmâ Anutu hoñ bawa agañmaen. Aregât Anutu ikinñeâk mepaiñe mem ulilanj. Yesugât kot hamep bâlâk makmâ miawakbai amâ propeteyengât

kâriknje hainâk.” dêep.

Yohaneje Yesugât tembe lokolupnje yegep.

¹¹ Nâje himbim dâpnje pâronj âgâmbo egân. Akto bau luâk soko kau kau siâ tato egân. Luâknje kaknjân talep aregât kotnje hin, “Luâk siânje âiije hejngemgom damunje akmap. Akto luâknje agak meme bundâk akmap. Gârâmâ yâknje luâk âmbâle den âiân katyekmâ potat yekmap. Akto yâknje kuk keije katmap. Âlepnje yâknje âmâ agak meme âlepneâk watmâ are akmap.” kotnje âmâ hain.

¹² Dewunje amâ kâlâp ululunje hainare. Akto yâk âmâ kembu yengât irimut kautjân dondâ tatbiâ yegân. Akto kakjân kulem siâ talep amâ kotnje yâknje konok âmâ kot aregât keije nângâmap. Dâ luâk siânba âmâ bo nângâmai. ¹³ Sângum kâlep kâlep kalep arekne gilâmân puliep. Akto yâkgât kotnje hin konmai, Anutugât den dâm konmai. ¹⁴ Akto himbingât tembe loko arekne bau luâk sokolupyeje are yengât kakyejân tali amâ kau kauâk hârok. Hain tatmâ sângum kau kau dondâ lalakmâ bau luâk sokoyeje kau kau areyengât kakyejân tatmâ damunyeje are watmâ ariyi. ¹⁵ Akto damunyeje luâk aregât kotnje Anutugât den are bau luâk soko kakjân tato tâwât metje launjân talep. Akto tâwât arekne âmâ luâk âmbâle kâmot hârok yenguiap. Akto luâk arekne luâk âmbâle hârok huwan kâriknjeje akmâ damunyeje akbiap. Akto Anutu humo dondâ arekne kuk akyengiwan dâm waij tâli tâligât kondo hinare ketuguep. ¹⁶ Akto yâkgât sângumân akto keijân kot amâ hin tatâp, “Kembu hârok yâk yengât Kembu. Akto kotdâ hârogâk yengât Luâk Kotdâ.”

Yesuje gasalupnje yengum metembo egep.

¹⁷ Akto anjelo siâ dewutâ dewunjân kindo egân. Arekne lâut hârokne pâp pâp katmâ dâprijân arimai are hin

yeŋgonlep, “Ye hârok togo mendugujet. Anutuŋe sop humo kalep aregât okot âlep sot humo omberâp areyengât geŋet. ¹⁸ Gem luâk kembu hârok hânân manmai areyengât sunumyeŋe neŋet. Akto kembu yeŋgât tembe lokolupyene are yeŋgât sunumyeŋe akto luâk kârikŋe areyengât akto bau luâk soko areyengât sunumyeŋe akto luâk âmbâle hârok âgâ âgâŋe gegeŋe kotdâ me horj bawa are hârok yeŋgât sunumyeŋe neŋet.” dâm makyengiep. ¹⁹ Akto soŋgo metŋe akto hângât luâk kembu akto bugâ luâklupyene olop yâk emelâk menduguyi. Arekŋe âmâ luâk bau luâk sokoân talep kotŋe Anutugât den are akto yâk yeŋgât bugâ luâk olop aguwerrâm agi. ²⁰ Dâ amâ soŋgo metŋe akto Propete hianŋi are kala busiân katyeleŋep. Propete arekŋe ulikŋân kulem keiŋe hârok dondâ soŋgo metŋe yâkgât kârikŋân miep. Hain akmâ luâk âmbâle bikŋe soŋgo metŋaet kot kulem mem mali akto otneŋe pâwut ligianŋi are han gulip akyengiep. Aregât luâk kembu akto bugâ luâk olop arekŋe soŋgo metŋe akto Propete hianŋi lâuwâ are golâk meyekmâ pan yelekbiâ lâm humo ain kâlâp humo om pan pan dâm yemap ain geyiat. ²¹ Akto luâk bau luâk soko kakŋân talep arekŋe launânba tâwât kâllep kâllep ge kilep arekŋe luâk bikŋe yeŋgumbo moyi. Akto lâut hârokŋe luâk aregât hâk sunumyeŋe nembîâ tepyeŋe pigep.

20

Niambi kala busi emetŋân katbiâ egep.

¹ Akto ainâk aŋelo siâŋe himbim hepunmâ gembo egân. Aŋelo arekŋe bâtnân âmâ lâm timopŋe bo aregât hânŋi tâkŋe akto tâk kârikŋe meyeleŋep. ² Akto yâkŋe niambi pugaiya hinare hânŋeŋe gâtŋe are kotŋe Hâk tun Amboŋe are mem tâk kârikŋande hikom bigeim hombarj 1,000 tâk are olop yeâkgât magep. ³ Makmâ âmâ lâm timopŋe bo

ain hâkokombo giep. Gembo luâk âmbâle heyengiwopgât lâm dâpņe hombanj 1,000 gât mem tigimbo sop are bo akto âmâ âlepņe lâmânba gam sop tâlwâk heyengim manbiap.

⁴ Akto kembu tat tat bikņan tatbiâ yegân. Akto Anutuņe âi makmâ hâreyengimbo memai luâk arekņe tat tat ain âgâ tatbiâ yegân. Akto aregât hamiņan luâk âmbâle otneyeņe dondâ momoņanba agatbiâ yegân. Yâkņe ulikņan hânân maliân Anutuġât den paņâk mem mali. Akto Yesuġât kot patņe makmâ miawakmâ âmâ bo heambugi. Akto soņgo metņe akto ikiņe otneye yetġât kotyetņe bo mem agali. Akto enemyeņan me bâtyeņan soņgo metņe areġât tirip bo talep. Areġât gasalupyenande hanyeņe hârem panbiâ moyi. Akto areyengât otneyeņe momoņanba agatmâ Kristo olop luâk kembu tatmâ âġâm-biâ hombanj dopņe 1,000 akbiap. ⁵ Hain akto âmâ luâk âmbâle ulik gulik sumânba agatbai. ⁶ Luâk âmbâle sop ire ulik gulik agatbai yâkņe âmâ okot âlep akmâ hâlik hâlik tatbai. Akto momo dâp lâuwâņe arekņe luâk âmbâle ire lâuwâņe damunyene bo akbiap. Bo. Yâk âmâ Anutuġât akto Kristoġât Sumbe kat kat luâk akbai. Akto Kristo olop hombanj 1,000 luâk kembu tatbai.

Niambiņe lâuwâņe agatmâ luâk mem bâliyekbiap.

⁷ Akto hombanj 1,000 bo akto âmâ bâin siâņe lâm timopņe bo areġât gisapņe mem kato âmâ Hâk Tun Amboņe gam manbiap. ⁸ Gam manmâ luâk âmbâle hânņe ginņe ginņe manmai are heyengiwipgât arim manbiap. Hain akmâ hân kotņe Gogo akto hân siâ kotņe Magago areyetġât ambolupyene âmâ Anutuġât gasaņe akmâ manmai are mem miawak yekmâ kukġât bugâġât huņgun yenġiwip. Akto Anutuġât gasa areyengât oyaņyene amâ haru ginņan nupi ekmaen dop hainare. ⁹ Akto arekņe Anutuġât kâmot bo akņetġât hân hârok manmâ togowai.

Togom togom bâin Anutugât luâk âmbâle akto kepia Anutuŋe egâlianmap are ândeanbai. Hain ândeanbiâ Anutuŋe makto kâlâp bâleŋe himbimânba gem gasa are om mete yekbiap. ¹⁰ Om mete yekto Hiangi Amboŋe han gulip akyeŋgim malep aregât kâlâp bâtgumŋe om yemap ain panmâ hâkokombiâ giep. Amâ songo metŋe akto propete hiangimŋe ain manmandat ain hâkokoyekbiâ gem olop manmâ âgâwai. Manmâ hândâk hilâm hâk hilâlâm nânġâm manmâ âgâwai.

Luâk âmbâle momoŋe hârok momoŋânba agatmâ kinbiâ yegep.

¹¹ Akto nâ Yohane kembu tat tat kau kau humo siâ miawakto egân. Akto tat tat ain siâŋe âgâ talep yâkŋe ain tato hân himbim yâkgât hamep akmâ potalakmâ lâuwâ lâuwâ agiat. Hain akmâ gewâkyetŋe lâuwânŋe bo miawakbiap. ¹² Ain luâk âmbâle moyi are hârok âgâ âgânŋe me gegeŋe hârok momoŋânba agatmâ tat tat enemŋân kinbiâ yegân. Akto tat talân talep arekŋe kulem esenŋe siâ siâ melalakoyegep. Akto manman kârikŋaet kulem esenŋe arekai melalakoep. Akto luâk âmbâle momoŋe hârok hânân mali sop ain wan me wan meyi aregât kulem esenŋe ain kulemgoŋbo talep. Aregât tat tat kau kau ain talepŋe kulem esenŋe are oyaŋmâ luâk âmbâle hârok den âiân katyegep. ¹³ Akto are miawagâkgât haruŋe purik katmâ luâk momoŋe tali ain hârok miapŋân panyekto miawagi. Akto momogât dâp akto hememgât dâp hainâk purik katmâ luâk âmbâle momoŋe tali are hârok mem miapŋân panyekto miawagi. Hain akto miawakmâ Humo enemŋân kinbiâ tat tatŋân talep arekŋe den âiân katyekmâ agak memeyeŋe agi aregât hâuŋe yeŋgiep. ¹⁴ Hain akmâ momo akto hememgât dâp pan yegep. Pan yelekto inġon kâlâp bâtgum ain geyiat. Akto kâlâp ire âmâ momogât dâp lâuwânŋe. ¹⁵ Dâ Humoŋe luâk âmbâle bikŋe

kotyeye manmangât kulemñân ain bo tatbiap âmâ benje pan yekto hemem kâlâp om yemap ain gewai.

21

Hân himbim irakje miawakbiandat.

¹ Akto aregât hamiñân hân himbim ulikñân gâtje bo agiat akto haru hainâk bo agep aregât hân irakje akto himbim irakje tatbela yelegân. ² Akto kepia kâmbokje Yerusalem irakje Anutuje ketugum kato himbimânba gembo egân. Amâ âmbâle luâk patje dâtâje hâkje hejngemgombiâ egâliarjmâ membiapgât owâim tatmap dop hainâk Anutuje kepia are hejngemgoep. ³ Akto kot siâ kembu tat talânba gembo nângân arekje kârikjeâk konmâ hin dêep, “Nângânet. Anutu âmâ luâk âmbâle olop manmap. Amâ hutyerjân tatbiap. Akto damunyeje akbiap. Akto luâk âmbâle Anutugât kâmot akmâ manbai. ⁴ Akto tâmbâje bo agep aregât dewunyeje tuje ikinjak pulimbo kamilembo biwiyeye sândugewiap. Momogât dâp amâ bo akbiap. Akto kambiamyeje lâuwâje bo umatje akbiap. Anutuje manjanyekto biwiyeye sândugembo girâpgât âi lâuwâje indem hâk hilâlâmân bo manbai.” dêep.

⁵ Akto tat tat humoân talep arekje hin magep, “Nângânet. Nâje kotje siâ siâ ire ketugure irakje aktâp.” hain dêep. Hain dâm hin maknijep, “Yohane den ire kulemgo. Den ire âmâ bunjeâk hârok âlepje luâk hârok den ire âlepje nângâwaigât dâp tatâp. ⁶ Bâin. Nâje kotje siâ siâ hârok ketugum meteân. Nâjeak ulikñân nâjeak hami. Nâ kotje siâ siâ hârokgât keje akto nâ âi keje keje ketuguân are hârok meteân. Dâ luâk âmbâle bikje tugât nângâwai âmâ âlepje nâje okot âlepgât manman âlepje aregât tu yengire nemiâ han biwiyeye âlepje akbiap. Amâ hâu bâlâk. ⁷ Akto nângât kâmot kârikje

akmâ biwiyenje damunje akbai âmâ âlepje kotje siâ siâ irakje membai. Akto nâje yâk yengât damunyeje akto amboyeje akmâ nan baratlupne dâm yengonbian. ⁸ Dâ luâk âmbâle bikje mitigât gasa hamep akmâ kotne mem heambukmai are akto biwiyenje nângâlân bo katmai are akto dâp gulip manmai are akto kuk akmâ yengumbiâ momai are akto sim sait memai are akto lâpiogât kotje mem agatmai are akto den hiangim makmai are hârok âmâ kâlâp humo om yemap ain gem hâk hilâlâm nângâm manmâ âgâwai. Ire amâ momo dâp lâuwânje.” dâep.

Yerusalem irakje.

⁹ Akto aņelo siâje nângâlân togoep. Amâ aņelo 7 kundat bâliņande luâk âmbâle hâmbâi hilip yenguwai aregât kondo 7 are meyi are yengâlân gâtje konok arekje hin dâm makniņep, “Gamenâ Lamagât dâtâje Lamaņe memberâp are hekat giņdere ek.” dâep. ¹⁰ Hain dâambo Heak âlepņande kautnân mendo aņelo arekje lokonekmâ borâje humo kâkâlep ain kat negep. Ain kat nekto kindere Yerusalem kepia himbim hepunmâ giep are hekat niņdo egân. Kepia ire amâ Anutuņe ketugum kato âlepje akmâ giep. ¹¹ Akto Anutugât pagaleņe amâ kepia ain pagalemap. Pagaleņe amâ goli puliņe humo hainare akto duņgu pagaleņe hainare. ¹² Kepia aregât pekeņe amâ kâlep ain âmâ hâņgi 12 talep akto aņelo 12 arekje hâņgi damunje kinmai. Akto Israe luâk âmbâle kâmot 12 are yengât kotyeņe amâ hâņgi ârândâņ tatmap. ¹³ Akto hâņgi amâ hin kinmai. Dewutâ gagaņângen âmâ hâņgi âlâwu. Akto dewutâ gemawângen hâņgi âlâwu akto biken siâ âlâwu akto biken bâiņe âlâwu. ¹⁴ Dâ kepia aregât pekeņe âmâ kât 12 amukje are mem kârikje ketuguâkgât tatmai. Akto kât ain Lamagât Aposololupje are yengât kotyeņe amâ ain tatmap.

Yerusalem irakje aregât towatje egep.

¹⁵ Anjeloje wan me wan are makniŋdo ektere arekje kâli siâ goli are amâ kepia are dop memegât akto hânŋi akto pekeŋaet dop memegât miep. ¹⁶ Anjelo arekje ikinje kâli arekje Yerusalem irakje are dop koep. Dop kondo tunŋuŋe akto parâne akto bin binje âmâ dopŋe konokgât amâ 12,000. ¹⁷ Akto pekeŋe aregât dopŋe amâ 144 dopŋe amâ luâkŋe dop siâ siâ memai hainare anjelo arekje peke are dop miep. ¹⁸ Akto peke amâ kât kotŋe Yasipa golâ golâ dondâne arekje ketuguep. Akto kepia dâpŋe amâ goliŋe ketuguep. Akto are amâ dunŋuŋe hin pagalem yemap. ¹⁹ Kepia aregât kât hambu âmâ Anutuŋe kât puliŋe humo arekje ketuguep. Hambo ulik gulik âlepŋe kepia aregât amukŋe pekeŋe amâ kât kau kau. Dâ lâuwâne amâ kât gâme gâme. Dâ âlâwuŋe amâ golâ golâ. Dâ imbâtŋe amâ golâ kâtok metok. ²⁰ Dâ momerâkŋe amâ gilâm akto kau kau hutbit. Akto aregât hamiŋân âmâ gilâm gilâm. Akto hamiŋân amâ gilâm hâmokŋande. Akto hamiŋân gâwu hain arekje, hamiŋân bâik bâikŋe, hamiŋân gilâm akto golâ hutbit, hamiŋân hep hinare. Dâ bâiŋe amâ hâmokŋe. ²¹ Akto hânŋi 12 amâ kau kau amâ donet kotdâ humo delem hinare pagaleŋe âlepŋe arekje kulengoep. Dâ hânŋi siâ âmâ delem humo konok arekje kulengoep. Akto kepia aregât dâp amâ goliâk hârok irakjeâk âlep âlepŋe dunŋu hinare. ²² Akto aregât kepia ain Anutu humo kârikŋe talaŋmap are akto Lama arekje sumbe kat kat emet akyenŋimap aregât Sumbe emet bo tatmap akto bo egân. ²³ Akto Anutugât pagaleŋandeak pagalem yemap. Akto dâpŋe kemdâ amâ lama arekje pagaleŋe akmap. Aregât kepia ain amâ dewutâ hilâmŋe akto hândâkŋe lâuwâ are pagaleŋaet âi bo memandat. ²⁴ Akto kepia are pagalembo aregât pagaleŋân luâk âmâ hânŋe hânŋe manmai are ekbai. Akto hânŋe kembuŋe âmâ

puliyenje mem ain tatbai. ²⁵ Dâ hânġi âmâ bo tigiwai. Akto hândâkġe âmâ kepia are bo tigiwiap. ²⁶ Akto luâk âmâle hânġe hânġe manmai areġe puliyenje me kotġe siâ siâyenje are mem miawakmâ kâlegen âġâm katbai. ²⁷ Dâ kotġe siâ siâ bâleġe me luâk âmâle bâleġe akmai me den hianġi makmai are âmâ ain bo âġâwai. Ulikġân lama areġe manman âlepġaet kulem esenġân luâk âmâle bikġe kotyenje kulemgoep areġeâk amâ âlepġe kepia are kâlegen âġâm manmâ âġâwai.

22

Manmangât tu akto manmangât lâwin yetġât den.

¹ Akto aġelo areġe manman âlepġaet tu humo hekat niġdo egân. Tu amâ duġġu pagaleġe hinare. Amâ Anutuġât tat tatġânba akto Lamagât tat tatġânba togom yemap. ² Ainba togom kepia humo areġât tânâmġânba togom gem yemap. Akto tu areġât ġinġânġen bikġe bikġe amâ manman âlepġaet lâwin kinmâ arimap. Areġe bunġe yemap amâ dewutâ 12 hârogâġġât, dewutâ siâġât bunġe siâ akto dewutâ siâġât bunġe siâ hainare yemap. Dâ lâwin esenġe amâ luâk âmâle kâmotġe kâmotġe hânġe hânġe manmai are heġgem yeġġuwiapġât yemap. ³ Dâ kotġe siâ siâ Anutuġe hâkânġ akmap are âmâ hârok bo akbiap. Akto lâuwâġe bo miawakbiap. Akto Anutuġât tat tatġân akto Lamagât tat tatġân tatbiandat ain âmâ hoġ bawalupġande hoġ aġarġbai. ⁴ Akto luâk âmâle ain kinbai amâ Humoyeġaet enem dewunġe ekbai. Akto areġât yâġġe âmâ iġiġe kotġe meteyeġân kulemġowiap. ⁵ Akto kepia ain âmâ hândâk lâuwâġe bo miawakbiap. Akto Anutu Humoyeġe yâġġe iġiġaet pagaleġe yeġġiwiap areġât dewutâ pagaleġe are lâuwâġe bo miawakbiap. Akto kemdâġe sagombiâ bo ombiap. Akto luâk âmâle areġe âmâ bikġe damunġe akmâ mem tatmâ âġâwai.

Yesu togowiapgât den.

⁶ Akto Anjelo arekŋe hin dâm makniŋep, “Den ire âmâ bunŋeâk hârok. Akto imâ âlepŋe Anutu humoŋe Propetelupŋe tân yeŋgumap arekŋe hoŋ bawane Yohane are nânŋât dâm huŋgun niŋdo wan me wan miawakbiap are hekat giŋdere ektât.” dâep.

⁷ Akto Yesu arekŋe hin dâep, “Nânŋât. Nâmâ dowâk togowian. Akto ye kulem ire oyaŋmâ nânŋâm lokom manbai âmâ âlepŋe Anutuŋe tân yeŋgumbo heroŋe akmâ manbai.” dâep.

⁸ Akto nâmâ Yohane. Nâmâ den ire nânŋâm âmâ kotŋe siâ siâ ire ekmâ meteân. Ekmâ nânŋâm metere aŋeloŋe wan me wan hekat niŋep aregât kotŋe mem agatberâm pâwutne ligim keiŋân kânŋoân. ⁹ Hain aktere hin dâm makniŋep, “Woe, hepun. Nâmâ gâ hinare. Net Anutu hoŋ bawa aŋaŋmaet. Gâ akto galalupge âi yeŋe âmâ Propete akto kulem esenŋe iregât den lokomai nen hârok amâ dop konok akmâ Anutu hoŋ bawa aŋaŋmaen. Aregât Anutu ikiŋeâk mepai mem ulilaŋ.”

¹⁰ Akto sop humo tâlâguâp aregât gâ Anutugât den ire âmâ kulemân iren tato bo heambukbiat akto bo gangerâwiat. ¹¹ Aregât bâleŋe meme siâ bâleŋe memberâm âmâ âlepŋe meâk. Dâ heleŋ heŋgân olop manberâm âmâ âlepŋe malâk. Dâ agak meme âlepŋe mendo Anutuŋe ekto ârândâŋ akmapŋe âlepŋe agak meme âlepŋeâk meâk. Dâ han kau manmapŋe âlepŋe hainâgâk membriâp.

¹² Akto hain dâm makniŋdo Yesuŋe hin dâm makniŋep, “Nâmâ dowâk togowian. Nâŋe wan me wan luâk âmbâle hânân meyi aregât hâuŋe yeŋgiwian. ¹³ Nâ nunagâk ulikŋân akto nâ nunagâk hami. Akto nâ ulikŋânbak manmâ gan. Akto manmâ âgâwian. Nâmâ siâ siâgât keiŋe akto kautŋe. Akto wan me wan ketugu yegân are

hârok mem metewian. ¹⁴ Akto luâk âmbâle sângumyeŋe pulim manmâ âgâmbiâ âmâ âlepŋe meme akyeŋgire kepia humogât hânŋiân âlepŋe âgâm manman âlepŋaet lâwin koaŋe nem ârândâŋ manmâ heronŋe akmâ âgâwai. ¹⁵ Dâ kepia hâkŋângen manbai âmâ luâk âmbâle dua hainare akbai, yâkŋe sait me wan me wan membai akto dâp gulip akmâ manmai, akto lâpio yeŋgât nânŋâmbiâ âgâ âgâŋe akmap akto agak meme bâleŋe aregât egâlianmâ watmai are hârok âmâ Anutugât kepia are hâkŋângen tatmâ manbai. ¹⁶ Nâ Yesu, nâŋe Anelone huŋgun aŋdere togom den ire hekat yeŋgiâp. Amâ nânŋât kâmot are yeŋgiwengât. Nâmâ Dawidigât hakuŋe. Akto nâ diâ kâmŋe gamap hainare.” dâep.

¹⁷ Yesuŋe hain dâm makniŋdo Anutugât Heakŋe akto Lamagât dâtâŋe arekŋe hokboâk hokboâk hin dâmandat, “Yesu dowâk miawakmâ geâk.” Aregât luâk âmbâle bikŋe den ire nânŋâwai âmâ hainâk makbai, “Yesu miawakmâ geâk.” Akto siânbaŋe tugât nânŋâm âmâ âlepŋe arim âmâ manman âlepŋaet tu egâlianmap aregât âlepŋe hâu bâlâk yân mem nem manmâ âgâwai.

Yohaneŋe minao den magep.

¹⁸ Akto nâŋe hin dâwe, Luâk siâŋe den iregât dewatim den siâ makbiap âmâ wâuk, Anutuŋe siâ siâ bâleŋe akto kundat Anutuŋe magep kulem esenŋe iren yu kulengoân are amâ Anutuŋe luâk me âmbâle aregâlân mendugum waŋdo mem bâliwiâp. ¹⁹ Dâ luâk siâ kulem esenŋe ire potatmâ hârewiap amâ bâin Anutuŋe makto manman âlepŋaet lâwinânba sot bikŋe bo mem nembiap. Akto yâk âmâ kepia âlepŋân ire bo tatbiap. Kulem esenŋe irekŋe aregât maktâp. ²⁰ Akto den ire ekmâ, Amâ bunŋe dâmap yâkŋe hin dâmap, “Nâ makyeŋgire nânŋâŋet. Nâ dowâk togowian.” dâmap. A bundâk. Aregât âlepŋe Yesu Humo

Den hularŋ agep 22:21

60

Den hularŋ agep 22:21

gâ togo. ²¹ Akto Yesu Humo aregât kambiam âlep arekŋe
nen okot âlep nâŋgâ nengim damunnenŋe agâk. Bâin.

Yusugât Pat Âlep Den

The New Testament in the Timbe Language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Timbe long Niugini

copyright © 1987 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Timbe

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

Updates

eBible.org

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 17 Nov 2018 from source files dated 12 Nov 2018

03f82704-6ad1-5094-a78e-e240d9f2d4f8